СПРАВКА

ЗА ОТРАЗЯВАНЕ НА ПОСТЪПИЛИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ И СТАНОВИЩА ОТ ОБЩЕСТВЕНИТЕ КОНСУЛТАЦИИ ПО НАРЕДБАТА ЗА СТАТУСА НА КУРСАНТИТЕ И КОЛЕЖАНИТЕ ОТ ВИСШИТЕ ВОЕННИ УЧИЛИЩА

№	Дата и начин на постъпване на становището (официално, по ел. поща, чрез Портала за обществени консултации и т.н.)	Име на лице/наименование ЮЛ	Декларирани данни дали лицето действа от свое име или защитава позиция от името на друго лице/група лица	Предложения и становища	Приети/ неприети	Мотиви
I. Постъпили коментари на портала за обществено обсъждане						
1.	29.07.2026 г. 10:19 Портал за обществени консултации	Ангел Александров	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Прегледах наредбата. Ловко и явно умишлено се заобикаля най-важния и принципен въпрос - за трудожите и осигурителни права на курсантите. Вероятно с аргумента , че въпроса е регулиран с нормативен акт от по-висока степен - ЗОВС. Да, но.....нормативни актове от още по-висока степен категорично и безусложно защитажат правото на труд. Доказвам: Упорито поддържано от Министерство на отбраната положение с непризнаването на жремето за обуяение за трудов и осигурителен стаж е ПРОТИВОКОНСТИТУЦИОННО и противоречащо на международните актове по които Република България състояние, а конкретно – чл. Чл .142 ал. 3 на Закона за отбраната и въоръжените сили - „Времето за обучение на курсантите не се зачита за трудов стаж“. **Аргументи:** Според йерархията на нормативните актове, фактическото положение на статута на курсантите от 23. 04. 1999 г. до момента, е в буквалния смисъл на думата противоправно. Вярвам, че изложеното по-долу е доказателство за това: **Конституцията на Република България**, която според чл. 5 е върховен закон и останалите закони не могат да и противоречат, изрично посочва в **чл. 16 - „Труда се гарантира и защитава от закона“** , а в чл. 48 е още по- недвусмислена- **„Гражданите имат право на труд. Държавата се грижи за създаване на условия за осъществяване на това право.“** Както Ви е известно, на следващо място след Конституцията са международните договори, които веднъж ратифицирани от нашата страна и обнародвани в Държавен вестник, имат примат пред националното ни законодателство. В тази връзка, **чл. 23 от Всеобщата декларация за правата на човека в своя чл. 23 постановява: “ Всеки човек има право на труд, на свободен избор на работа, на справедливи и благоприятни условия на труда, както и на закрила срещу безработица.“,** а **Хартата основните права на Европейският съюз в чл. 15 – „Свобода на избор на професия и право на труд, ал. 1** постановява, че„ **всеки има право да работи и да упражнява свободно избрана или приета професия“.**		

				Както Ви е известно, други международни договори гарантиращи правото на труд са **Международен пакт за икономически, социални и културни права(чл. 6, 7, 8), Европейската социална харта (чл. 1), както и редица конвенции на Международната организация на труда. (№122/1964; №87/1948, №98/ 1949 г. , №111/ 1958 г.)** Всичко до тук е чудесно, но стигайки до Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, се натъкваме на следните положения: Чл. 133 ал. 2 - „Военната служба в мирно време се изпълнява като професия“. Дотук добре. Логично е да се предположи, че когато човек упражнява професия, той се труди и ползва полагащите му се трудови и осигурителни права. Чл. 135 ал 2 - „Курсантите са военнослужещи с особен статус“. Тук вече се указва, че курсантите са не друго, а военнослужещи. Логично, щом са такива, е те да изпълняват военна служба, която в мирно време вече е указано какво е. Но във втората част на изречението, започва и **юридическия волунтаризъм**, защото вече 26 години (от първото използване на тази фраза в отменения ППЗОВС от 23.04. 1999 г.), никой не може да каже кое му е особеното на този статут. Няма такъв документ, следователно всеки може да го тълкува и преиначава както го разбира. Впрочем - и този не изяснява този въпрос. Чл .142 ал. 3 - „Времето за обучение на курсантите не се зачита за трудов стаж“. Тук вече колизията между нормативните актове става очевидна и за тези които не искат да я видят: Конституцията гарантира право на труд, международните актове по които Република България е страна също, но понеже на курсантите им е приписан някакъв мистериозен „особен статут“, те изпълняват военната служба по някакъв непрофесионален и нетрудов начин. Въпреки че, друг начин за изпълнението и в мирно време, освен като професия не е посочен. От това селедва и какво се случва при инциденти и произшествия: Например случаят с курсант Пресиян Първанов, откомандирован от НВУ след инцидент при парашутни скокове през 2021 г. Смехотворното обезщетение което получи е именно заради безумния статут на курсанта – липса на трудово възнаграждение. на чиято база да бъде изчислено справедливо и законосъобразно такова. Чл. 188 ал. 2- Несъвместимост с военната служба в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия е налице, когато военнослужещият: …..3. извършва търговска дейност или работи по трудово правоотношение; Това вече е „Параграф 22“ в целия му блясък! Курсанта, подлежи на уволнение ако реши самостоятелно да коригира безумието на което е подложен, и упражни гарантираното му от най- висши нормативни актове право на труд. Теоретичен пример – сключи договор с някой кол център и започне да работи home office от стаята си във военното училище. И се позове на „особеният статут“, според който пък може да изпълнява военна служба без да има трудови и осигурителни права. Дори и края на краткият период на справедливост, в който курсантската служба се зачиташе за кадрова след срока на наборната **(28. 02. 1096 – 23. 04. 1999 г.),** също буди въпроси относно своята законосъобразност**. Първата дата е на влизането в сила на отменения вече ЗОВС, а втората – на правилника към него.**		

				Считам , че това е категорично дискриминационно и недопустимо защото в **чл. 57 на Конституцията е написано ясно: „Основните права на гражданите са неотменими“.** А в конкретния случай **конституционно и международно гарантирани права са отменени с подзаконов норматив – приетия на 23.04.1999 г. правилник на вече отменения ЗОВС и оттогава насам все така си върви.** Искам да отбележа няколко неща: Курсантите във военни училища дават 24 часови дежурства както въоръжени, така и не. Участват в ликвидиране на бедствия и аварии, както и в труд по изграждане и поддържане на материалната база. Режима на живот беше не по-лек от този на войник, учебния процес както по военните така и по гражданските дисциплини беше интензивен и ангажиращ, участвахме в занятия и учения, работехме с общоопасни средства по време на занятие, освен учебния процес имахме и мобилизационно назначение, бяхме ограничени в предвижването си извън гарнизона и в качеството си на военнослужещи бяхме под юрисдикцията на военна прокуратура и съд. Фактът , че приблизително една трета от постъпващите отпадаха по време на курса на обучение е показателен за трудността, тежестта и натовареността и отговорността на извършваните дейности. Мисля , че никой не би могъл да оспори , че това всичко е било свързано с предоставянето на работна сила. Приеме ли се това очевидно положение, то Кодекса на труда в чл. 1 ал. 2 е недвусмислен: „ Отношенията при предоставянето на работна сила се уреждат само като трудови правоотношения“ Всички опити за смислен и аргументиран диалог по този въпрос се разбиват в механично копи-пейст възпроизвеждане на един и същ отговор , пълна подигравка и с правото и здравия разум и който възнамерявам да разгледам в следващи коментари. **Предлагам:** В наредбата изрично да се посочи ,че времето за обучение във висшите военни училища и колежи е кадрова военна служба с пълните трудови и осигурителни права които се полагат на български гражданин. Аргументи :Тази наредба така или иначе ще излезе в нарушение на записаното в ЗОВС. Тя трябваше да е издадена до 6 месеца след последните му изменения - тоест от 1 юли. Кой е виновен за закъснението и защо - има си кой да изяснява. Но нека в нея най-после се направи първата крачка към разума, справедливостта и почтеното третиране на младите хора избрали военната професия.	**Не се приема**	Наредбата е подзаконов нормативен акт и не може да съдържа уредба извън законовата делегация в чл. 135, ал. 2 на ЗОВСРБ, където е регламентирано, че курсантите са военнослужещи с особен статус. Регламентиране на признаването на периода на обучение на курсантите/колежаните за трудов/осигурителен стаж не е предмет и не е в обхвата на настоящата наредба и ще противоречи на чл. 135, ал. 2 от ЗОВСРБ, както и на разпоредбата на чл. 142, ал. 3 от ЗОВСРБ, в която изрично е уредено, че времето за обучение на курсантите и колежаните не се зачита за трудов стаж.

						Предвид факта, че за срока на обучението им във висшите военни училища курсантите не престират труд, т.е. не упражняват трудова дейност като лица, посочени в чл. 4 и чл. 4а, ал. 1 от КСО, то по смисъла на чл. 10 от КСО не възниква задължение за тяхното осигуряване. За всички обучаеми във висши училища обаче, разпоредбата на чл. 9а, т. 1 от КСО въвежда фикция, по силата на която за осигурителен стаж, но само при пенсиониране, ако не е зачетен на друго основание, се зачита времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, но за не повече от срока на обучение, предвиден по учебния план за завършената специалност. За осигурителен стаж се зачитат само периодите, за които са внесени осигурителни вноски, които са изцяло за сметка на лицата. Това води до извода, че за времето на обучение във висше училище обучаемите не се осигуряват, освен ако не са осигурени на друго правно основание. Поради това законът им дава право ако си заплатят осигурителните вноски за съответните периоди на обучение, същите да им се зачетат за осигурителен стаж при пенсиониране. Аналогични становища в хода на провеждани дискусии са изразявали и представители на Министерството на труда и социалната политика и Националния осигурителен институт, като и според тях времето на обучението на курсантите не може да се зачете за осигурителен стаж при пенсиониране, тъй като през този

						период от време за тях не се внасят осигурителни вноски. Горепосоченият анализ води до извод, че регламентираният статус на курсанта /за времето на обучението му в мирно време/ доказва липсата за посочения период от време на изпълнение на трудови задължения, което може да съставлява основание за претендиране на зачитане на трудов стаж. Възлаганите на курсантите задачи по време на обучението им са само и единствено свързани с изпълнение на задълженията им по утвърдения учебен план във връзка с подготовката им по изпълнение на военната служба, но не и с реалното ѝ изпълнение, което недвусмислено личи от сключените договори. Курсантите са обучаеми и като такива получават стипендии, от една страна регламентирани със заповед на министъра на отбраната и от друга по условията и реда на Постановление № 90 от 26 май 2000 г. за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации. В тази връзка, периодите на обучение не пораждат трудов стаж по чл. 351 КТ, но законът предвижда възможност времето на завършено висше образование да бъде зачетено като осигурителен стаж при пенсиониране.
2.	29.07.2026 г. 11:05 Портал за обществени консултации	Ангел Александров	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Това е разбор на стандартния сору - paste отговор , който МО използва както при предишни обществени обсъждания, така и като отговор на мои опити за повдигане на въпроса чрез други институции. Това , че някои от тях ж нарушение на АПК (чл. 113) препращаха моите сигнали до МО, и после ми връщаха дословно техния отговор - да си берат срама :-)))) Стандартен, универсален отговор от мо по въпроса за трудовите права на курсантите:		

				Разпоредбата на чл. 135, ал. 2 от закона определя курсантите за военнослужещи с особен статус. В настоящия законопроект този особен статус допълнително е детайлизиран. Особеността на статуса на курсанта, която го разграничава от статуса на военнослужещия, се изразява в следното: 1.Курсантите, обучавани за нуждите на МО, сключват договор за военна служба, в срока на който се включва и срокът на обучението. Законът изрично определя, че в периода на обучение, курсантите имат статус на обучаеми, а не на военнослужещи, тъй като те се подготвят за изпълнение на военната служба като професия. Целта на обучението включва и запознаване на курсанта с войсковата среда и изграждане на войскови навици. Едва след успешното завършване на обучението, курсантът обучаван за нуждите на МО, се назначава на длъжност, встъпва в длъжността и от този момент е изпълнен фактическия състав на чл. 152, ал. 2 от ЗОВСРБ, с което започва изпълнението на военната му служба съобразно задължението му по чл. 142, ал. 5 от ЗОВСРБ - за срок не по-кратък от 10 години. 2.От разпоредбите на чл. 98, ал. 1, 2 и 3 от ЗОВСРБ и от съдържанието на договора за военна служба, който сключва курсантът, произтича разликата в статуса на курсанта с този на другите обучаеми във висшите военни училища - слушател и кадет. 3.За срока на обучение на курсантите, със средства от държавния бюджет, им се осигуряват посочените в чл. 142, ал. 2 от ЗОВСРБ доволствия и права. За периода на обучение курсантите са на пълна държавна издръжка и са със статус на обучаеми, което ги отличава от статуса на военнослужещи, в т.ч. те получават стипендия, а не възнаграждение; имат право на ваканция, а не на отпуск; настаняват се в общежития и им се осигурява безплатна храна и вещево доволствие; застраховат се срещу събития, възникнали при изпълнение на задължения във връзка с подготовката им за изпълнение на военна служба като професия, а не при изпълнение на военна служба. 4.На курсантите се присвояват звания, посочени в чл. 138, ал. 2 от ЗОВСРБ, които законодателят е ограничил от предвидените за военнослужещите в чл. 138, ал. 1 от закона военни звания. Именно в тези звания по чл. 138, ал. 2 курсантите се повишават със заповед на началника на висшето военно училище при условия и по ред, определени с правилника за устройството и дейността му (арг. чл. 142, ал. 4 от ЗОВСРБ). 5.В чл. 116, ал. 1 и ал. 2 от ЗОВСРБ се регламентира задължението на изчерпателно определени групи лица, за които при обявяване на положение на война или на военно положение започва изпълнение на военновременна служба. В т. 3 са посочени и курсантите, редом с другите групи - военнослужещите и служителите от структурите по чл. 50, ал. 2 от закона (по т. 1) и резервистите на активна служба във въоръжените сили (по т. 2) и резервистите на разположение за активна служба и запасните (по ал. 2). 6.С настоящите изменения в разпоредбата на чл. 142, ал. 6 от ЗОВСРБ се предвижда, че правата и задълженията на курсантите ще се определят с наредбата по чл. 135, ал. 2 от закона. Това е така, защото цялата посочена законова регламентация, определя курсанта като обучаем в редовна форма на обучение във висше военно училище, който следва да спазва организацията и реда на провеждане на обучението в съответствие с утвърдените за целия курс на обучение учебни планове и програми и произтичащите от това му качество права и задължения. За да възникне този му статус обаче, лицето следва да сключи договор за военна служба, с който се задължава след		

				успешно завършване на обучението си във висше военно училище за нуждите на МО, да постъпи на длъжност във въоръжените сили, с което да започне изпълнението на военната му служба за срок не по-кратък от 10 години. Предвид факта, че за срока на обучението им във висшите военни училища курсантите не престират труд, т.е. не упражняват трудова дейност като лица, посочени в чл. 4 и чл. 4а, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване (КСО), то по смисъла на чл. 10 от КСО не възниква задължение за тяхното осигуряване. За всички обучаеми във висши училища обаче, разпоредбата на чл. 9а, ал. 1, т. 1 от КСО въвежда фикция, по силата на която за осигурителен стаж, но само при пенсиониране, ако не е зачетен на друго основание, се зачита времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, но за не повече от срока на обучение, предвиден по учебния план за завършената специалност. За осигурителен стаж се зачитат само периодите, за които са внесени осигурителни вноски, които са изцяло за сметка на лицата. Това води до извода, че за времето на обучение във висше училище обучаемите не се осигуряват, освен ако не са осигурени на друго правно основание. Поради това законът им дава право ако си заплатят осигурителните вноски за съответните периоди на обучение, същите да му се зачетат за осигурителен стаж при пенсиониране. Аналогични становища в хода на проведени дискусии са изразявали и представители на Министерството на труда и социалната политика и Националния осигурителен институт, като и според тях времето на обучението на курсантите не може да се зачете за осигурителен стаж при пенсиониране, тъй като през този период от време за тях не се внасят осигурителни вноски. Горепосоченият анализ води до извода, че регламентираният статус на курсанта (за времето на обучението му в мирно време) доказва липсата за посочения период от време на изпълнение на трудови задължения, което може да съставлява основание за претендиране на зачитане на трудов стаж. Възлаганите на курсантите задачи по време на обучението им, са само и единствено свързани с изпълнение на задълженията им по утвърдения учебен план във връзка с подготовката им по изпълнение на военната служба, но не и с реалното ѝ изпълнение, което недвусмислено личи от сключените договори. Логически и правен анализ на използваното copy - paste становище на Министерството на отбраната: Становището на Министерството на отбраната не представлява самостоятелен анализ на спорния въпрос дали курсантите престират общественополезен труд, а изгражда защитата си почти изцяло върху действащите законови дефиниции. Вместо да докаже защо положеният от курсантите труд не следва да поражда трудови и осигурителни последици, МО приема именно това като предварително установена предпоставка и върху нея изгражда всички останали изводи. По този начин аргументацията страда от няколко съществени логически и методологически слабости. **I. Първа точка – вътрешно противоречие относно статута на курсанта** МО изхожда от разпоредбата на чл. 135, ал. 2 ЗОВСРБ, която определя курсантите като „военнослужещи с особен статус“. Непосредствено след това обаче се твърди, че през периода на обучението те „не са военнослужещи, а обучаеми“.		

				Тези две твърдения трудно могат да бъдат съвместени. Ако курсантът е военнослужещ с особен статут, той остава военнослужещ, макар и със специфични права и задължения. Ако не е военнослужещ, тогава законовата квалификация „военнослужещ с особен статус“ губи нормативния си смисъл. Така МО използва понятието „статус“ в две различни значения, което води до еквивокация – смяна на смисъла на едно и също понятие в рамките на един аргумент. Освен това се наблюдава и petitio principii – приема се за доказано именно това, което е предмет на спора. Министерството изхожда от предпоставката, че курсантът не изпълнява военна служба, въпреки че именно това се оспорва. **II. Втора точка – формално разграничение без материално основание** МО сочи, че законът разграничава курсанти, кадети и слушатели. Това обаче само по себе си не обосновава различно третиране относно осигурителния стаж. Липсва анализ дали реално изпълняваните задължения се различават по такъв начин, че да оправдаят различен правен режим. Аргументът остава на равнище законова класификация, без да обясни защо различната терминология води до различни социалноосигурителни последици. Следователно не се доказва съществуването на обективно и разумно основание за различното третиране. III. Трета точка – смесване на начина на издръжка с характера на извършваната дейност Министерството извежда заключението, че курсантите не упражняват труд, защото:1. получават стипендия; 2. намират се на държавна издръжка; 3. ползват общежития; 3.имат ваканции вместо отпуск. **Нито един от тези факти обаче не определя дали едно лице престира труд.** Характерът на извършваната дейност не зависи от названието на получаваното плащане. Правната квалификация следва да се извежда от фактическото съдържание на отношенията, а не от използваната терминология. Следователно заключението на МО представлява non sequitur – изводът не следва от изложените предпоставки. Впрочем - и наборният войник не получаваше заплата в точния смисъл на думата а "парично доволствие". Осигуровки до премахването на наборната служба също не са му били превеждани (няма на каква база). Това по никакъв начин, никога не е било препятствие срока на отбиване на военният му дълг към държавата да бъде зачитан за трудов стаж. **IV. Четвърта точка – отклоняване от предмета на спора** МО подробно разглежда системата на военните звания. Предметът на настоящия спор обаче не е дали курсантите имат различни звания, а дали реално полаганият от тях труд поражда трудови и осигурителни последици. Следователно изложените аргументи са ирелевантни към спорния въпрос и представляват класически пример за ignoratio elenchi – обсъжда се въпрос, различен от този, който следва да бъде разрешен. **V. Пета точка – нормативно противоречие относно военновременната служба** Особено показателно е становището на МО относно военното положение. Министерството приема, че при обявяване на война курсантите незабавно започват изпълнение на военновременна служба редом с кадровите военнослужещи. Следователно самото МО признава, че курсантът може да изпълнява реални военни		

				функции, включително свързани с отбраната на страната. Едновременно с това се поддържа тезата, че през мирно време същият този курсант не изпълнява военна служба и не престира труд. Така възниква очевидно вътрешно противоречие: Ако лицето притежава необходимия правен и професионален статус, за да бъде включено незабавно в реални военни действия, трудно може да се приеме, че непосредствено преди това то не е изпълнявало никаква обществено полезна дейност. **VI. Шеста и седма точка – недоказана предпоставка относно липсата на труд** Основният аргумент на МО е следният: курсантите не упражняват трудова дейност по смисъла на КСО; следователно за тях не възниква задължение за осигуряване. Този извод обаче съдържа именно спорната предпоставка. Министерството никъде не анализира фактическото съдържание на службата на курсантите. Не се обсъждат: 1. носенето на въоръжени денонощни наряди;охраната на военни обекти;участието в полеви занятия и учения;боравенето с бойно оръжие;ограниченията на личната свобода;задължителното изпълнение на военни заповеди; дисциплинарната подчиненост; подсъдността на Военна прокуратура и съд. Вместо това се приема, че законовото определение „обучаем“ автоматично изключва съществуването на труд.Следователно Министерството не доказва отсъствието на трудова дейност, а го предполага.Това представлява логически кръг (petitio principii) – спорният извод е използван като собствена предпоставка. **Общ извод** Аргументацията на Министерството на отбраната е изградена предимно върху формалното законово наименование на статута на курсанта, а не върху анализа на фактически изпълняваните задължения. Вместо да отговори на основния въпрос – дали курсантите реално полагат обществено полезен труд при условия на военна дисциплина и подчинение – становището приема като предварително доказано, че те са единствено „обучаеми“, и извежда всички правни последици именно от тази предпоставка. Така спорът се решава не чрез изследване на действителното съдържание на правоотношението, а чрез позоваване на законова квалификация, чиято конституционосъобразност и съответствие с фактическата действителност са именно предмет на оспорване. **Предлагам**: Нека длъжностните лица, натоварени с разработването на този документ спрат да използват стандартния copy paste 7 точков отговор. Той е несъстоятелен както от правна гледна точка , така и според законите на нормалната логика. Ако могат - нека оборят аргументите ми, изложени в предишния ми коментар.	**Не се приема**	Следва да се отбележи, че подготвеният проект на наредба е в съответствие със законодателната уредба и по-конкретно с разпоредбата на чл. 142, ал. 3 от ЗОВСРБ, в която изрично е уредено, че времето за обучение на курсантите и колежаните не се зачита за трудов стаж. Като подзаконов нормативен акт наредбата не може да противоречи на нормативен акт от

						по-висока степен /арг. чл. 15, ал. 1 от Закона за нормативните актове/. Регламентирането на признаването на периода на обучение на курсантите/колежаните за стаж не е предмет и не е в обхвата на настоящата наредба като подзаконов нормативен акт. От представения коментар е видно, че Министерството на труда и социалната политика и Националния осигурителен институт са изразили становища, че периода на обучение на курсантите не може да се зачете за осигурителен стаж при пенсиониране, тъй като през този период от време за тях не се внасят осигурителни вноски. Една от основните разлики между „военнослужещ“ и „военнослужещ с особен статус“ (каквито са курсантите и колежаните) е че военнослужещия е част от числеността на въоръжените сили, и е на конкретна длъжност за която упражнява трудова дейност, като му се заплаща трудово възнаграждение и осигуровки. Курсантът/колежанина е обучаем, който не е на длъжност във въоръжените сили, не упражнява трудова дейност, защото е в качеството си на обучаем и не получава заплата за това, а стипендия. Съгласно разпоредбата на чл. 9а, т.1 от Кодекса за социално осигуряване (КСО), за осигурителен стаж при пенсиониране, ако не е зачетен на друго основание и са внесени осигурителни вноски съгласно ал. 4, се зачита времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, но за не повече от срока на обучение, предвиден по учебния план за

						завършената специалност. В тази връзка, на основание горецитираната разпоредба всеки български гражданин, преминал обучение във висше училище в т.ч. и във висше военно училище може да заплати осигурителните вноски за съответните периоди на обучение, които да им се зачетат за осигурителен стаж при пенсиониране.
3.	29.07.2026 11:34 Портал за обществени консултации	Ангел Александров	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	**В Мотивите към приложената на обсъждане проекто наредба е записано : "Проекта на Наредбата не съдържа разпоредби, транспониращи актове на институции на Европейския съюз" .** **Да, но в сигнала си до министъра на отбраната, че се нарушават указания в ЗОВС срок изрично посочих изброените по-долу дела от практиката на ЕСПЧ. Не считам за вероятно, изброените казуси да са неизвестни за съставителите на наредбата, което пък буди съмнение в добрата воля за намиране на разумен, справедлив и законосъобразен подход относно трудовите и осигурителни права на курсантите и колежаните. Конкретно :** **ОТНОСИМА ПРАКТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА:** **1. Kostin v. Russia (Application no. 37520/03) – 24 юни 2010 г.** Основен извод: Армията не е извънправна сфера (правен вакуум). Правни мотиви: ЕСПЧ категорично заявява, че спецификите на военната служба, изискванията за строга дисциплина и йерархия не могат да служат като основание за лишаване на военнослужещите от правата им, гарантирани от Конвенцията. „Армията не е институция, изключена от обхвата на правото и закона; тя трябва да зачитаосновните права и свободи на своите членове.“ (в оригинал: "The army is not an institution excluded from the scope of the law; it must respect the fundamental rights and freedoms of itsmembers.") **2. Stec and Others v. the United Kingdom (Applications nos. 65731/01 and 65900/01) – 6 юли 2005 г. (Grand Chamber)** Основен извод: Социалните и осигурителните права съставляват защитима „собственост“. Правни мотиви: Когато една държава е създала законодателство, уреждащо социалното осигуряване, правото на съответното плащане (пенсия, обезщетение, признаване на осигурителен стаж) представлява имуществено право по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1 към КЗПЧОС (Защита на собствеността). Относимост: Нормативното изключване на периоди на реална служба (каквито са годините на обучение на курсантите със статус на военнослужещи) навлиза пряко в сферата на „собствеността“ на индивида. На национално ниво това влиза в пряка колизия с чл. 17, ал. 3 от Конституцията на РБ, прогласяващ неприкосновеността на частната собственост.		

				3. Konstantin Markin v. Russia (Application no. 30078/06) – 22 март 2012 г. (Grand Chamber) Основен извод: Забрана на дискриминацията и неоправданото различие в третирането във военна среда. Правни мотиви: Различното третиране на лица в сходно положение в рамките на въоръжените сили (на основание „лично положение“ или „особен статус“) е допустимо единствено ако за него съществува обективно, разумно и пропорционално оправдание. Липсата на такова оправдание при сравнението между отделни категории лица, преминаващи обучение или служба (например кадрови войници или цивилни специалисти спрямо курсанти), придава на пропуска дискриминационен характер. **4. Smith and Grady v. the United Kingdom (Applications nos. 33985/96 and 33986/96) – 27 септември 1999 г.** Основен извод: Тестът за пропорционалност на ограниченията на права. Правни мотиви: Всяко ограничаване на права в рамките на военната служба следва да отговаря на три кумулативни условия: да е законосъобразно (предвидимо от закона), да е легитимно (да преследва реална цел, свързана с националната сигурност) и да е необходимо в едно демократично общество (т.е. да бъде строго пропорционално на преследваната законна цел). **Предлагам** : Длъжностните лица, натоварени с изготвянето на тази наредба да вземат предвид изложената практика и да приведат нормативната база, касаеща статута на курсантите и колежаните с нея - със специален фокус върху трудовите и осигурителните им права. Аргументи за това: 1. Съгласно чл. 5, ал. 4 от Конституцията на Република България и чл. 5 от Административнопроцесуалния кодекс (АПК), международните договори, ратифицирани по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за Република България, са част от вътрешното право на страната и имат предимство пред нормите на вътрешното законодателство, които им противоречат. В този смисъл Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС) и практиката на ЕСПЧ по нейното тълкуване имат задължителен характер за българските правоприлагащи и правотворчески органи. Това се потвърждава по категоричен начин от консистентната практика на Конституционния съд на Република България: Решение № 8 от 15 ноември 2019 г. по к.д. № 4/2019 г.: КС изрично посочва, че КЗПЧОС е изцяло интегрирана в националното право и практиката на ЕСПЧ е задължителна. Решение № 7 от 17 април 2018 г. по к.д. № 1/2018 г.: Потвърждава задължителния характер на тълкуването на Конвенцията от страна на ЕСПЧ. Решение № 15 от 26 октомври 2021 г. по к.д. № 6/2021 г.: Подчертава решаващото значение на практиката на ЕСПЧ при тълкуването и прилагането на основните конституционни права. III. КОНСТИТУЦИОННИ ИМПЕРАТИВИ В съответствие с българския конституционен ред, основните права на гражданите са неотменими (чл. 57, ал. 1 от Конституцията). Конституцията съдържа	**Не се приема**	Член 135, ал. 2 от ЗОВСРБ определя курсантите и колежаните като военнослужещи с особен статус. Член 142, ал. 3 от ЗОВСРБ, изрично предвижда, че в*ремето за обучение на курсантите и колежаните не се зачита за трудов стаж.* В този смисъл, конкретният проект на Наредба, като подзаконов нормативен акт не може да противоречи на разпоредби на нормативен акт от по-висока степен (арг.чл. 15, ал. 1 от ЗНА), в случая на ЗОВСРБ, нито да го дописва по отношение на регламентацията на трудовия стаж. Цитираната практика на Европейския съд по правата на човека е неотносима по същество към предмета на Наредбата. Нито едно от цитираните съдебни решения не разглежда пряко признаването на времето за обучение на курсанти и колежани за трудов стаж. Така например в решението по делото Stec and Others v. the United Kingdom (Applications nos. 65731/01

				висши ценности, които съставляват фундамента на установения правен ред и **не могат да бъдат игнорирани или заобикаляни от подзаконовия нормотворец.**		and 65900/01) – 6 юли 2005 г. (Grand Chamber) са разгледани случаи на компенсиране на лица, пострадали от трудова злополука, причинила загуба на работоспособност, респективно спирането на надбавките при навършване на пенсионна възраст на лицата, както и различно третиране въз основа на пола на лицата. Решението по делото Konstantin Markin v. Russia (Application no. 30078/06) – 22 март 2012 г. (Grand Chamber) е с предмет оплакване, че заради пола на жалбоподателя - военнослужещ националните власти са отказали да му разрешат тригодишния отпуск за отглеждане на дете и, като цяло касае правото на родителски отпуск и т.н. Решението Smith and Grady v. the United Kingdom от 27 септември 1999 г. е постановено от Европейския съд по правата на човека по жалби № 33985/96 и № 33986/96., като делото се отнася до освобождаването на военнослужещи от британските въоръжени сили поради тяхната сексуална ориентация, а не до трудовия или осигурителния стаж на военнослужещи. От друга страна не са посочени конкретни текстове от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи, които да са нарушени с проекта на Наредбата за статуса на курсантите и колежаните.
4.	30.07.2026 07:31 Портал за обществени консултации	Ангел Александров	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго	Относно разграничението между обучение и реално изпълнение на военни функции от курсантите Аргументирайки се , че времето за обучение на курсантите не трябва да се зачита за трудов и осигурителен стаж, чиновниците от Министерството на отбраната умишлено използват фундаментална концептуална грешка в своята теза – обучение срещу труд като бъркат формата на дейността (обучение) със съдържанието на правоотношението (реално престиране на труд под риск).		

			лице/група лица: ….	Въоръжените сили по дефиниция са обучаваща се структура – от войника до генералът се учат през цялата си кариера, но това не заличава трудовия и осигурителния им статус. Твърдението , че дейността на курсантите е „изцяло свързана с изпълнение на учебния план, но не и с реално изпълнение на военна служба“, почива на дълбоко логическо и правно заблуждение. Учебният процес в Българската армия е перманентен и всеобхватен – от редовия войник до генерала. Самите Въоръжени сили функционират на принципа на целогодишно планиране на учебни години, тактически учения и мероприятия по бойната подготовка за абсолютно целия състав. Тоест - обучението в армията е метод за поддържане на отбранителната способност на държавата, а не трудовоправен статус. Редно е Министерството на отбраната да представи становище и документи относно характера на дейностите, извършвани от курсантите по време на обучението им във висшите военни училища, и по-конкретно дали тези дейности представляват единствено учебен процес или включват и реално изпълнение на функции, свързани с военната служба. Считам, че този въпрос е относим към предмета на настоящата наредба , тъй като в становището си МО поддържа тезата, че курсантите не изпълняват реална военна служба, а единствено придобиват знания и умения за бъдещата си професионална реализация.		
				Предлагам : Длъжностните лица в чийто ресор е кадровата политика на МО и военното образование да дадат становище и подробно разяснение по следните въпроси: 1. Ако дейностите, извършвани от курсантите в рамките на учебния план – тактически занятия, стрелби, наряди, караулна служба, участие при действия по ликвидиране на бедствия и аварии – представляват само обучение, на какво основание аналогични дейности, извършвани от кадрови военнослужещи в рамките на подготовката и квалификацията им, не водят до отпадане на техния служебен и осигурителен статус? 2. Каква е правната разлика между: участие на курсант в реално дежурство, носене на въоръжена охрана или изпълнение на задачи при бедствия и изпълнение на същите или сходни дейности от кадрови военнослужещ? 3. На какво правно основание тези дейности, когато се извършват от курсант, се определят като „обучение“, а не като форма на служебно изпълнение, при положение че включват реален риск, отговорност и изпълнение на задачи в интерес на отбраната? 4. МО да представи информация дали за периода на обучение на курсантите съществуват нормативно определени задължения за: изпълнение на въоръжени и невъоръжени денонощни наряди;участие в мероприятия по бойната подготовка; участие в действия при бедствия и аварии; безвъзмезден труд по подръжка на материалната база и други дейности, които излизат извън рамките на чисто академичното обучение. Особено значение има и обстоятелството, че законодателят изрично признава специфичния характер на курсантския статут, включително чрез разпоредбата на чл. 116 от ЗОВСРБ, съгласно която при обявяване на положение на война или военно положение военновременната служба включва и курсантите.	**Не се приема**	Следва отново да се отбележи, че правата и задълженията на курсантите и колежаните са регламентирани в ЗОВСРБ и в Наредбата по чл. 135, ал. 2 от ЗОВСРБ. Като обучаеми, курсантите и колежаните се включват в различни дейности с цел обучение. Техните права са защитени от законовата и подзаконовата нормативна уредба и в пълнота обхващат рисковете, които са посочени. С цел курсантите да получат по-добра практическа подготовка, в новите учебни планове за учебната 2026/2027 г. многократно се увеличават стажовете и практиките. Участието в действия по ликвидиране на последствия от бедствия и аварии е изключено, не е залегнало в проекта на Наредба и не следва да бъде разглеждано. Направеното сравнение с други категории военнослужещи е неоснователно и

				Допълнително предлагам работната група по настоящата наредба да излезе с мнение относно другите модели за придобиване на офицерски статут, при които лицето първоначално получава образование извън системата на военните училища и впоследствие преминава военно обучение.В тази връзка нека МО да представи информация относно: 1.Броя на лицата с гражданско висше образование, които са назначени на кадрова военна служба като офицери и чак след това преминават необходимото военно обучение. 2.Дали при тези лица трудовият и осигурителният статус на военнослужещи възниква от самия момент на приемането им на кадрова военна служба. 3.Каква е принципната разлика между тяхното положение и това на курсантите, които преминават продължително обучение във военни училища, намират се в режим на ограничена свобода и не могат свободно да упражняват друга трудова дейност. На сайта на МО (www.mod.bg) в момента е видна заповед на Министъра на отбраната ОХ -509/25.05.2026 г за подбор на стипендиант - студент от Софийския университет, който ще бъде назначен като лейтенант след завършване на обучението. ТЪНЪК МОМЕНТ – Той/ тя ще бъде произведен директно лейтенант с пълни трудови и осигурителни права, заплата и т.н и след това ще бъде пратен/а на курс за „ придобиване на знания и умения за бъдещата му военна служба.“ Защото е пределно ясно , че в момента на производството му в офицер те са НУЛЕВИ В СФЕРАТА НА ВОЕННОТО ДЕЛО. Разбира се, за времето на обучението си в СУ стипендиантът няма да дава дежурства, да гаси пожари през сесия, да е подсъден на военен съд. Ще може напълно законно да се труди в свободното от лекции време, ваканции, да отиде на студентска бригада или където сметне за добре. За разлика от „кадровия военнослужещ с особен статут“ за който всички тези неща са забранени според положението в което е поставен от нормотворците на Министерство на отбраната. Аргументи: Считам, че тази информация е относима към преценката дали курсантите представляват категория лица, поставени в специфично и неблагоприятно положение, при което върху тях се възлагат ограничения, отговорности и рискове, изцяло сходни с тези на военнослужещи, но без аналогични социални и трудови последици. За мен е недопустимо, че тези факти и обстоятелства не са отразени по никакъв начин в мотивите към проекта , качени в www.strategy.bg , което допълнително опорочава процеса на създаването му, дори ако се пропусне че той е извън законово установения в ЗОВС срок.		не е в обхвата на разглежданата наредба. Курсантите и колежаните при подготовката им за изпълнение на военната служба, на службата в други министерства и ведомства, като професия имат право да носят и да използват служебно оръжие по ред, определен в наредбата на министъра на отбраната по чл. 135, ал. 2 от ЗОВСРБ и в уставите на въоръжените сили. В мирно време курсантите и колежаните при подготовката им за изпълнение на военната служба, на службата в други министерства и ведомства като професия могат да използват служебно оръжие, като крайна мярка в случаите, при условията и по реда определен в чл. 191 от ЗОВСРБ. Съгласно нормата на чл. 134 от ЗОВСРБ, военнослужещите изпълняват военна служба на територията на страната и извън нея. Разпоредбата на чл. 134а от ЗОВСРБ, ал. 2 регламентира изиксването, че в договора за военна служба на военнослужещите изрично се посочва длъжността на която ще бъде назначен. За разлика от военнослужещия, курсантът не е назначен на длъжност във въоръжените сили, а е обучаем. Съгласно регламентацията на чл. 142, ал. 2, изрично е посочено че курсантите и колежаните се подготвят за изпълнение на военноа служба като професия.
5.	30.07.2026 08:49 Портал за обществени консултации	Ангел Александров	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго	Относно тезата за пълната държавна издръжка на военното обучение и финансовите последици от курсантския статут. Моля длъжностните лица по обсъждане на наредбата да разгледат и вземе впредвид: 1. Решение на 5 членен състав на ВАС № 1809 от 24.02.2025 г. по ад. Дело 6120/2024;		

			лице/група лица: ….	2. Постановление на МС № 162/ 20 ЮНИ 2001 Г., във връзка с постановление № 283 ОТ 19.08 2021 Г. за ЗА ПРИЕМАНЕ НА СПИСЪК НА ПРОФЕСИОНАЛНИ НАПРАВЛЕНИЯ И ЗАЩИТЕНИ СПЕЦИАЛНОСТИ ПО ЧЛ. 95, АЛ. 7, Т. 8 ОТ ЗАКОНА ЗА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ 3. Заповед на МО № 509/29.05.2026 4. Делото Chitos v. Greece, Application no. 51637/12 (на английски език), относимо към преценката на границите, в които държавата може да използва финансови механизми за задържане на военнослужещи в системата Считам че са относими към преценката на финансовите последици от курсантския статут и към въпроса дали наложените задължения представляват предвидим механизъм за възстановяване на разходи или създават непропорционална финансова тежест за курсантите.. Практиката на МО за предявяване на значителни и непредвидими финансови претенции при прекратяване на курсантското правоотношение (в свое интервю миналата година, бриг. генерал Кайков посочи конкретен случай за третокурсник желаещ да напусне от когото се искат 112 000 лв.(!!!!!) поставя въпроса за съответствието на този режим с принципа на пропорционалност и с изискванията на чл. 4 от Европейската конвенция за правата на човека относно забраната на принудителния труд. Съгласно практиката на Европейския съд по правата на човека, включително по делото Chitos срещу Гърция, държавата може да защитава легитимни интереси, свързани с подготовката и задържането на необходим кадрови състав, но използваните механизми не могат да надхвърлят необходимото и да се превръщат в непропорционална икономическа пречка пред свободата на личността. В настоящия случай следва да бъде изяснено дали задълженията, поемани от курсантите, представляват действително предвидимо възстановяване на конкретни разходи или се превръщат в непредвидима финансова тежест, чийто размер се определя едностранно след възникване на правоотношението с ясното съзнание че по този начин за тях пътя за напускане става практически невъзможен. Особено значение има обстоятелството, че курсантът подписва договор при постъпване, без предварително да разполага с конкретен и предвидим размер на евентуалното бъдещо задължение,. Примерно студента стипендиант от заповед на МО № 509/29.05., ако прецени че иска нещо друго за себе си – ще върне посочената стипендия от 300 евро, умножени по броя месеци дето я е взимал и толкова. Курсантския договор за обучение и служба е в пълен смисъл на думата подпис под бял лист. Млади хора на прага на зрелостта (18 -19 годишни) подписват договор с който приемат ангажимент за 15 години напред. Първите 5 години в неустановеното положение „кадрови военнослужещ с особен статут“ без трудови и осигурителни права и в режим на казармени ограничения и пълна наказателна отговорност пред органите на военното правосъдие.. В случай, че прецени че не е за него – колосална финансова претенция. ВПРОЧЕМ – отменената с решение на 5 членен състав на ВАС № 1809 от 24.02.2025 г. по ад. Дело 6120/2024 наредба за изчисляване на издръжката не беше просто колосален шамар за правната, кадрова и т.н експертиза на МО, а истински ПОЗОР!!! Скандалното беше , че съчинявайки сметката при напускане според нея(като		

				цитираните 112 000 лева за третокурсник) са били начислявани разходите за издръжка и обучение не на конкретно обучавано лице, а дял от разходите за издръжката на цялата институция. Тоест – системата вече толкова е зациклила в кадровия си колапс, че не се свени от наистина безочливи счетоводни трикове по принципа „ако мине“ за да държи в зависимост младите хора доверили се да свържат бъдещето си с нея. Не на последно място липсва отговор – що за изобретение е това „двустранен договор с едностранно изпълнение“? Защо липсва клауза за обезщетение от страна на МО в случай , че при съкращения бъдещия офицер бъде съкратен преди да е изтекъл 10 г. договор за военна служба? Нещо което се случваше масово в не толкова далечното минало и никой не може да гарантира , че няма да се повтори пак. Смятам за уместно да спомена , че държавата разходва значителни суми пари за издръжката на всеки студент и в определени специалности те не са по малки от разходите за един курсант. Ако се прочетат посочените по-горе постановления на МС, ще се убедите че заложената от държавния бюджет финансова база, умножена по коефициента за конкретната специалност, умножена по коефициента за качество на конкретния университет дава една съвсем не малка сума. Разликата е че цивилния студент може да прекъсне, да смени специалността си или завърши , получи дипломата си и отиде да лекува, инженерства или преподава и т.н където си поиска и за каквито пари се споразумее - БЕЗ НИКАКВО ФИНАНСОВО БРЕМЕ което да предопределя бъдещия му житейски път. Стоварването на подобна отговорност САМО И ЕДИНСТВЕНО върху обучаемите в сектор сигурност само по себе си е дискриминационно и контрапродуктивно в сегашния му вид. Предварително ще отговоря на аргумента , че това балансира предимството на гарантираната професионална реализация с искането МО да посочи официално броя на офицерите съкратени през „реформите“ преди да изтече договора за 10 години служба след завършване. ПРЕДЛАГАМ:		
				1. В договорите подписани от курсантите и колежаните да бъдат посочвани конкретни цифри които ще се дължат в случай на виновно или доброволно напускане от тях. Веднъж договорени, те да бъдат коригирани с коефициент, не по-голям от този на официалната инфлация.	**Не се приема**	С Наредба № Н-5/30.05.2025 г. за реда и начина за изчисляване на разходите за издръжка, обучение, квалификация и/или преквалификация са прецизирани разходите, които следва да бъдат възстановени от преждевременно напускащите курсанти. Философията на наредбата е съобразена с актуалните решения на съда относно необходимостта от обективно представяне на разходите за обучение. Изготвените нови разчети са на база лични разходи. В тази връзка твърденията, посочени в коментара и направените предложения не са в обхвата на

						предложената за обществено обсъждане наредба. Курсантите са на пълна държавна издръжка и им се осигуряват доволствията по чл. 142, ал. 2 от ЗОВСРБ. Възстановяването на средствата по Наредба № Н - 5/30.05.2025 г. се основава само на разходи свързани с издръжката на обучението на конкретния курсант, като в това число са изключени разходи, не касаещи пряко обучението.
				2. В договорите да бъде посочен конкретен размер на обезщетението, дължимо от МО в случай на невъзможност да бъде осигурена щатна длъжност по специалността през пълния 10 годишен срок на изпълнение след производството.	**Не се приема**	Разпоредбата на чл. 142, ал. 2 от ЗОВСРБ регламентира, че по време на обучението си курсантите и колежаните са на пълна държавна издръжка в това число получават настаняване в общежития на висшите военни училища, храна и ободряващи напитки, вещево доволствие, медицинско обслужване, пътуване при отиване и връщане от ваканция на територията на страната веднъж в годината, стипендии, които се актуализират. С оглед на поетия ангажимент за осигуряване на пълна държавна издръжка, Министерството на отбраната е предвидило механизъм за задължително осигуряване на длъжности. Нормата на чл. 16 от Правилника за прилагане на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, регламентира, че на курсантите, завършили висшите военни училища за нуждите на Министерството на отбраната, се присвоява офицерско звание "лейтенант" и им се предлагат вакантни офицерски длъжности в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и

						Българската армия в съответствие с придобитата военна специалност и специализация. В тази връзка, структурите, заявили посочените бройки за обучение за техни нужди, са длъжни да ги назначат.
6.	30.07.2026 14:30 Портал за обществени консултации	Даниел Топалов	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Представям становище в качеството си на гражданин, с фокус върху съответствието на проекта с правото на Европейския съюз, Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) и добрите европейски практики. Подкрепям вече изложените в консултацията аргументи относно трудовия и осигурителния статус на курсантите и предвидимостта на финансовите задължения, като добавям следните самостоятелни възражения и предложения. **I. Невярно твърдение в мотивите относно правото на ЕС** В т. 5 от мотивите се твърди, че проектът „не съдържа разпоредби, транспониращи актове на институциите на Европейския съюз". Това твърдение е невярно по същество, тъй като материята на наредбата попада в приложното поле на правото на ЕС на поне три основания: 1. С решение от 15 юли 2021 г. по дело **C-742/19, B.K. срещу Република Словения**, Съдът на ЕС постанови, че дейността на военнослужещите не е изцяло изключена от обхвата на Директива 2003/88/ЕО относно организацията на работното време. Изключението важи само за специфични военни дейности (операции, учения с несъвместим с ротация характер), а не за обичайни дейности при нормални условия. Регламентираните в чл. 26 от проекта 24-часови денонощни наряди на обучаеми лица, при отсъствие на каквато и да е компенсация, почивка или отчитане на положеното време, следва да бъдат преценени в светлината на тази практика. 2. Уредбата на бременността и майчинството (чл. 15, ал. 3–6) попада в приложното поле на **Директива 2006/54/ЕО** (равно третиране на мъжете и жените в областта на заетостта) и **Директива 92/85/ЕИО** (закрила на бременни работнички). 3. Режимът на възстановяване на разходи при напускане засяга свободното движение на работници (чл. 45 ДФЕС) в частта, в която създава непропорционална икономическа пречка пред промяната на професионална реализация. Предлагам мотивите да бъдат коригирани и да бъде изготвена таблица за съответствие с правото на ЕС.	**Не се приема**	Директива 2003/ 88/ЕО, регламентира минималните изисквания за безопасност и здраве по отношение на организацията на работното време на работниците в Европейския съюз (ЕС), каквито са и военнослужещите. Посочената директива е неотносима към категорията „курсанти“ предвид обстоятелството, че те не са на длъжност във въоръжните сили, а са със статут на обучаеми, които съгласно разпоредбата на чл. 142, ал. 2 от ЗОВСРБ, се *подготвят за изпълнение на военна служба като професия*. За подготовката за военна служба, курсаните преминават теоретична част, съгласно учебните им планове и практическа такава, базирана на уставите на въоръжените сили. Направеният коментар се обосновава на „Директива 2006/54/ЕО - за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите“ и „Директива 92/85/ЕИО - за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето по време на работа на бременни работнички и на работнички родилки или кърмачки“. Посочените директиви не са относими към обучението за придобиване на ОКС „бакалавър“/“магистър“, а по-конкретно касаят равностойното третиране на мъжете и жените при

						полагане на труд и опазване на здравето на бременни работнички и на работнички родилки или кърмачки на работното им място. Направеното твърдение, че чл. 45 от Договора за функциониране на Европейския съюз (ДФЕС), е съотносим към публикувана наредба за обществено обсъждане е неточно. Цитираният чл. 45 от ДФЕС е в раздел IV „Свободно движение на хора, услуги и капитали“, Раздел I “Работници“. Посоченото в коментара основание е насочено към свободата на движение и изискването за премахване на всякаква дискриминация, основаваща се на гражданство, между работниците от държавите-членки. В тази връзка, направеният коментар, че наредбата съдържа транспониращи актове на институциите на ЕС, е неточно, предвид обхвата и същността на публикуваният акт за обществено обсъждане.
				II. Задължителното прекъсване на обучението при бременност е пряка дискриминация по пол Чл. 15, ал. 3 от проекта предвижда, че при установена бременност курсантките/колежанките **„прекъсват обучението си"** — императивно, автоматично и без възможност за преценка на конкретния случай, за целия период на бременността и до три месеца след раждането. Тази разпоредба противоречи на: • **чл. 14, § 1 от Директива 2006/54/ЕО**, забраняващ пряка дискриминация, основана на пола, по отношение на достъпа до професионално обучение — а бременността е неотделимо свързана с пола (постоянна практика на СЕС от делото Dekker, C-177/88, насам); • **Директива 92/85/ЕИО**, чиято логика е закрила чрез адаптиране на условията (освобождаване от рискови дейности — стрелби, физически натоварвания, наряди), а не чрез автоматично отстраняване от образователния процес; • практиката на ЕСПЧ по **Konstantin Markin срещу Русия** (Голяма камара, № 30078/06), според която различното третиране във военна среда изисква обективно и пропорционално оправдание за всяко конкретно ограничение.	**Приема се**	Направеното предложение, свързано със задължителния характер за прекъсването на обучението при установяване на бременност е целесъобразно. Предвид изложеното разпоредбата на чл. 15, ал. 3 от проекта на Наредбата е прецизирана по следния начин: *В чл. 15, ал. 3 след думата „жени“ се добавя „могат да“.*

				Бременната курсантка може без никакъв риск да посещава лекции, да полага изпити и да участва в академичната част от обучението. Автоматичното ѝ отстраняване от всичко я наказва с до две години забавяне на кариерата единствено поради бременност. Предлагам чл. 15, ал. 3 да се измени така: бременните курсантки/колежанки се **освобождават от дейности, несъвместими с бременността** (по преценка на военномедицинските органи), като запазват правото да продължат академичното си обучение; прекъсването да е **право, упражнявано по тяхно желание**, а не задължение.		
				III. Абсолютната забрана за синдикална дейност противоречи на чл. 11 ЕКПЧ Чл. 38, ал. 1, т. 4 забранява на курсантите „да участват в стачки и на синдикални действия" — без каквато и да е диференциация. С решенията по делата **Matelly срещу Франция (№ 10609/10)** и **ADEFDROMIL срещу Франция (№ 32191/09)** от 2 октомври 2014 г. ЕСПЧ прие, че държавата може да ограничава (вкл. да забранява стачки на военнослужещи), но **абсолютната забрана за сдружаване и колективно представителство на професионални интереси във въоръжените сили нарушава чл. 11 от Конвенцията**. Разпоредбата следва да се прецизира: забраната за стачки може да остане, но правото на членство в организации за защита на професионални и социални интереси трябва да бъде изрично признато.	**Не се приема**	В направеният коментар се цитира решение на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) и Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ). Направеният коментар, че „Абсолютната забрана за синдикална дейност противоречи на чл. 11 ЕКПЧ“ е неточен и „изваден“ от контекста на конкретния смисъл на чл. 11 на посочената конвенция за правата на човека. Посоченото твърдение се аргументира с това, че в т.1 на чл. 11 е посочено, че „Всеки има право на свобода на мирните събрания и на свободно сдружаване, включително правото да образува и членува в професионални съюзи за защита на своите интереси.“ В т. 2 от същия чл. 11 е регламентирано, че „2. Упражняването на това право не подлежи на никакви ограничения, освен на тези, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната или обществената сигурност, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защитата на здравето и морала или на правата и свободите на другите. В тази връзка *този член не изключва въвеждането на законни ограничения върху упражняването на тези права от служещите във въоръжените сили, полицията или държавната администрация*.

						С оглед на изложеното е видно, че за направеният коментар е използвана информация, „извадена“ от контекста. Нормата на чл. 38, ал. 1, т. 4 от Наредбата, свързана със забраната на курсантите „да участват в стачки и синдикални действия" изцяло е в синхрон с изиксванията на чл. 184 от ЗОВСРБ. Посоченото твърдение за „абсолютната забрана за сдружаване и колективно представителство на професионални интереси във въоръжените сили“ също е неоснователно, тъй като правото за сдружаване е разписано в чл. 15, ал. 3 от Наредбата, която норма е в съответствие с чл. 186, ал. 1 от ЗОВСРБ. Съгласно чл. 7, ал. 2 от Закона за нормативните актове, наредбата е нормативен акт, който се издава за прилагане на отделни разпоредби или подразделения на нормативен акт от по-висока степен. В този смисъл Наредбата за статуса на курсантите и колежаните не може да противоречи на чл. 182 от ЗОВСРБ.
				IV. Сравнителноправен аргумент: европейските модели опровергават тезата, че статусът на обучаем изключва трудови права • **Германия:** кандидат-офицерите (Offizieranwärter) са от първия ден войници на срочна служба (Soldaten auf Zeit) по Закона за войнишкия статус, като по време на следването си получават най-малко около 2 300 евро бруто месечно възнаграждение, изчислявано по Федералния закон за възнагражденията (Bundesbesoldungsgesetz), а периодът се зачита изцяло за служба и пенсионни права. Те носят униформа, изпълняват войскови практики като заместник-командири на взводове и групи и имат право да издават заповеди на подчинени военнослужещи — т.е. съчетаването на обучение с реални служебни функции не е пречка за пълноценен военнослужещ статус. Bundeswehr + 2 • **Франция:** обучаемите във военните академии (élèves-officiers в Saint-Cyr, École navale и др.) имат статут на военнослужещи, получават възнаграждение и времето им се зачита за действителна служба.	**Не се приема**	Направеното сравнение с германската и френската система за военно образование не съответства на възприетите принципи и правила в българското законодателство и традициите на българската военнообразователната система. Следва да се има предвид, че в Германия военното обучение е структурирано на различни принципи, водени от ограниченията наложени след Втората световна война. Придобиването на квалификация по военно дело обхваща обучение в специализирани курсове, които нямат академична

				• **Гърция:** времето в военните академии се зачита за служба, което именно обосновава и правото на държавата на компенсация при предсрочно напускане — предмет на делото **Chitos срещу Гърция (№ 51637/12)**, където ЕСПЧ прие, че компенсационни механизми са допустими само ако са предвидими и пропорционални. Българският модел — пълни военни задължения, наряди с бойно оръжие, военна юрисдикция и забрана за друг труд, но нулеви трудови и осигурителни последици — е изолиран отклоняващ се случай в европейски контекст, а не стандарт.		насоченост и не водят към придобиване на степени на висшето образование. Германските военнослужещи се обучават и получават степени на висше образование по граждански специалности в граждански университети, а военната подготовка е включена в система от курсове, по които германските военнослужещи получават необходимата подготовка за изпълнение на задължения за определени длъжности. В тази връзка, направеното сравнение е несъстоятелно. В допълнение, следва да се посочи и факта, че във френската система е възприет друг подход и това е национална традиция, която включва разходването на значителен финансов ресурс, който френската държава може да си позволи. В този случай следва да се отбележи, че при държавите членки на ЕС и НАТО признаването на стаж е въпрос на национална политика, като са възприети два подхода, курсантите да са със статус на обучаеми, какъвто е варианта в Р България, Румъния и Полша, и да са със статут на военнослужещи – във Франция, Австрия и Белгия.
				V. Финансовите задължения при напускане—липса на предвидимост (чл. 71) Чл. 71, ал. 4 препраща изчисляването на разходите към подзаконов акт, чиято предходна редакция беше отменена от ВАС (решение № 1809/24.02.2025 г. по адм. д. № 6120/2024). Съобразно **Chitos срещу Гърция** и чл. 4 ЕКПЧ, механизмът за възстановяване е допустим само при предвидимост към момента на поемане на задължението. Предлагам: (1) в договора по чл. 31 да се посочва конкретен максимален размер на дължимата сума по години на обучение, индексиран най-много с официалната инфлация;	**Не се приема**	Редът и условията за възстановяване на разходите за издръжка и обучение са конкретизирани в наредбата по чл. 260 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република

						България. Съгласно приетите процедури в новата наредба, приета през 2025 г., изчисляването на разходите се извършва на база индивидуални разходи за всеки курсант за съответната година. Конкретизирането на дължима сума по години с индексиране на инфлацията за бъдещ период е нереалистично и ще породи нови искове за несъответствие при преждевременно напускане на курсантите, с оглед на което направеното предложение не се приема.
				(2) да се предвиди симетрично обезщетение, дължимо от МО, ако след завършване не бъде осигурена длъжност за пълния срок на служба;	**Не се приема**	С разпоредбата на чл. 142, ал. 2 от ЗОВСРБ е регламентирано, че по време на обучението си курсантите и колежаните са на пълна държавна издръжка, в т.ч. получават настаняване в общежития на висшите военни училища, храна и ободряващи напитки, вещево доволствие, медицинско обслужване, пътуване при отиване и връщане от ваканция на територията на страната веднъж в годината, стипендии, които се актуализират. Изискванията на разпоредбата на чл. 16 от Правилника за прилагане на Закона за отбраната и въоръжените сили, е на курсантите, завършили висшите военни училища за нуждите на Министерството на отбраната, да се присвоява офицерско звание "лейтенант" и да им се предлагат вакантни офицерски длъжности в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, в съответствие с придобитата военна специалност и специализация. В тази връзка, структурите, които са

						заявили посочените бройки за обучение за техни нужди, са длъжни да ги назначат. Съгласно приетите принципи в ЗОВСРБ, Министерството на отбраната предвижда курсанта, подписвайки договора за обучение и за военна служба, да поеме ангажимент (поемане на задължение) да се обучава и да завърши обучението си, като бъде назначен на първа длъжност за офицер и се развива в кариерата си не по-малко от 10 години. За тази цел, Министерството на отбраната заплаща това обучение, както и всички разходи по време на обучението. В случай, че на курсанта не може да бъде предложена длъжност, Министерството на отбраната не изисква заплащането на разходите за обучение от курсанта. В този случай, разходите за обучението остават за сметка на ведомството. Такава практика е имало през периода 2002-2003 г., в периода на редуциране на числеността на въоръжените сили.
				(3) едномесечният срок за доброволно плащане по чл. 71, ал. 5 да се удължи и да се предвиди възможност за разсрочване — едномесечен срок за суми от десетки хиляди евро е очевидно непропорционален.	**Не се приема**	Чл. 260а от ЗОВСРБ, регламентира че курсантите/ колежаните, които са напуснали по тяхно желание или са отписани от обучение, възстановяват разходите за издръжка и обучение, като детайлите по изчисляването и процедурата се уреждат с подзаконови актове. В проекта на наредба е предвидено, че разходите за издръжка и обучение се изчисляват по ред и начин, определени с наредбата на министъра на отбраната по чл. 260, ал. 4 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България.

						Възстановяването на разходите се извършва доброволно в едномесечен срок от отписването, а при отказ - по реда на Гражданския процесуален кодекс, въз основа на извлечение от счетоводните книги на висшето военно училище или документ, установяващ размера на вземането, издаден по реда на акта на министъра на отбраната. Такъв акт се явява Наредба № Н-5/30.05.25 г. на министъра на отбраната, с която са регламентирани реда и начина за изчисляване на разходите за издръжка, обучение, квалификация и/или преквалификация. Съгласно чл. 16 от цитираната наредба, при липса на **доброволно плащане в цялост или частично** в указания срок справката по чл. 13 ведно с поканата за доброволно плащане и всички съпътстващи документи се предоставят за организиране събиране на вземането по съдебен ред. В тези случаи е допустимо от законодателството двете страни да се договарят за разсрочено изплащане на дължимата сума.
				VI. Процесуален порок Наредбата се приема след изтичане на законоустановения 6-месечен срок от влизането в сила на измененията в ЗОВСРБ (1.01.2026 г.), което следва да бъде отчетено и да не се използва като аргумент за съкратено или формално обсъждане на постъпилите становища. Моля на основание чл. 26, ал. 5 от Закона за нормативните актове всички възражения да бъдат разгледани и отразени в справката за постъпилите предложения с мотиви за приемането или отхвърлянето им.	**Приема се частично**	Наредбата е публикувана на Портала за обществени консултации за времето от 27.07.2026 г. - 26.08.2026 г. След стартиране на процедурата по вътрешноведомствено съгласуване, наредбата получи широк отзвук и постъпиха множество коментари. Оформянето и одобрението от отговорните структури забави процедурата по публикуването на обществено обсъждане. В изпълнение на регламентираните изисквания, проектът е публикуван за обществено обсъждане за срок от

						един месец. От коментарите е видно, че към наредбата има голям интерес и сред обществеността, и анализът на направените предложения допълнително забавя процеса по нейното издаване. Разработеният проект е резултат от работата на експерти на Министерството на отбраната, които вложиха много усилия да съберат и обединят в един документ всички въпроси засягащи статуса на курсантите. Работата на отговорните структури на Министерството на отбраната не приключва с издаването на наредбата, а ще продължи с изменението на правилниците за устройство и дейността на висшите военни училища. Процесът по създаване и хармонизиране на нормативната уредба е непрекъснат и изисква сериозни усилия на много експерти от съответните структури.
7.	30.07.2026 14:59 Портал за обществени консултации	Ангел Александров	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Предлагам: длъжностните лица по съставянето на тази наредба, под ръководството на тези в чиито ресор е кадровата политика и военното образование в Министерството на отбраната да представят публично сравнителна справка относно правния статус на следните категории лица, преминаващи обучение или подготовка в системата на отбраната: 1. Слушатели във Военна академия „Г. С. Раковски“; 2. Курсисти и кадети в системата на Министерството на отбраната; 3. Лица с гражданско висше образование, назначени на военна служба и преминаващи курс за първоначална военна подготовка или курс за новоназначени офицери; 4. Кадрови военнослужещи в начална военна подготовка; 5. Лица, преминаващи обучение по програмите за служба в доброволния резерв, включително по реда на краткосрочната служба в доброволния резерв; 6. Курсанти във висшите военни училища. 7. Резервисти, призовани за участие в учебни и мобилизационни сборове. За всяка от посочените категории моля да бъдат посочени: 1. Правният статус по време на обучението; 2. Признава ли се времето на обучение за трудов стаж; 3. Признава ли се времето на обучение и подготовка за осигурителен стаж; 4. На какво правно основание се извършва осигуряването; 5. Получават ли възнаграждение по време на обучението;	**Не се приема**	Предложението не е свързано със статуса на курсантите. Исканият анализ е неприложим поради това, че е в противоречие с приетата концепция за определения статус на курсантите. Всички посочени в коментара категории обучаеми имат съответните специфични права и задължения, разписани в ЗОВСРБ и в правилника за неговото прилагане, както и в подзаконовата нормативна уредба. Следва да се има предвид, че различните категории обучаеми имат различни права и задължения и от тази специфика произтича техния статус. Приемането на единен статус за всички категории обучаеми е неприложим. В тази връзка считаме, че предложението, направено в коментара не е съобразено със спецификата на отделните категории обучаеми.

				6. Ползват ли права, произтичащи от служебното или трудовото правоотношение, включително отпуск, обезщетения и социално осигуряване; 7. От кой момент възниква съответният трудов, служебен и осигурителен статус. 8. Какъв е статутът на лицата по време на обучението или подготовката им – военнослужещ, обучаем, резервист или друга категория, определена в закона? В случай че за отделните категории е предвидено различно третиране, моля споменатите лица от Министерството на отбраната изрично да посочат обективното и разумно оправдание за това различно третиране и причините, поради които едни категории обучаеми придобиват трудов и осигурителен стаж по време на обучението си, а други не. Аргументи: Считам, че посочената информация е пряко относима към предмета на разглежданата наредба, тъй като ще позволи да бъде установено дали лица, намиращи се в сходно положение като обучаеми в системата на отбраната, се третират по различен начин по отношение на трудовите и осигурителните си права и дали това различие се основава на обективно и разумно оправдание Особено значение има сравнението между курсантите и останалите категории обучаеми, доколкото всички те преминават подготовка за изпълнение на функции, свързани с отбраната и въоръжените сили, но трудовите и осигурителни последици от това обучение са различни.		Предложението за изготвяне на сравнителна справка за правния статус за посочените категории лица не е съотносима към настоящата наредба, предвид факта, че правната регламентация на трудовите и осигурителните права не е в обхвата на подзаконовия акт. Освен това, курсантите са единствената категория обучаеми, които се обучават за срок от 4 до 6 години. За разлика от курсантите, военнослужещите преминават през курсове за повишаване на квалификацията или за преквалификация за срок от 1 до 8 седмици (като специализанти). Изключение прави само обучението във Военна академия „Г. С. Раковски“ за придобиване на ОКС „магистър“, където срокът е 1 година, като военнослужещите се вземат в специален щат на министъра на отбраната и се водят на работа и доволствие при специфичен ред. За срока на своето обучение, военнослужещите в специален щат също получават задачи свързани с военната служба т.е. те продължават да изпълняват служебните си задължения, но при други условия. В заключение може да се обобщи, че курсантите нямат задължения да изпълняват военна служба, а единствено да се обучават. Поради тази причина е предвидено да получават стипендии, както всички обучаеми във висшите училища и университети.
8.	30.07.2026 16:11 Портал за обществени консултации	Светлин Иванов	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго	Здравейте, по мое мнение срока на обучение във военните училища е редно да бъде зачитан за трудов и осигурителен стаж.	**Не се приема**	Наредбата е подзаконов нормативен акт и не може да съдържа уредба извън законовата делегация в чл. 135, ал. 2 на ЗОВСРБ, където е регламентирано, че

			лице/група лица: ….			курсантите са военнослужещи с особен статус. Регламентиране на признаването на периода на обучение на курсантите/колежаните за трудов/осигурителен стаж не е предмет и не е в обхвата на настоящата наредба и ще противоречи на чл. 135, ал. 2 от ЗОВСРБ, както и на разпоредбата на чл. 142, ал. 3 от ЗОВСРБ, в която изрично е уредено, че времето за обучение на курсантите и колежаните не се зачита за трудов стаж. Предвид факта, че за срока на обучението им във висшите военни училища курсантите не престират труд, т.е. не упражняват трудова дейност като лица, посочени в чл. 4 и чл. 4а, ал. 1 от КСО, то по смисъла на чл. 10 от КСО не възниква задължение за тяхното осигуряване. За всички обучаеми във висши училища обаче, разпоредбата на чл. 9а, т. 1 от КСО въвежда фикция, по силата на която за осигурителен стаж, но само при пенсиониране, ако не е зачетен на друго основание, се зачита времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, но за не повече от срока на обучение, предвиден по учебния план за завършената специалност. За осигурителен стаж се зачитат само периодите, за които са внесени осигурителни вноски, които са изцяло за сметка на лицата. Това води до извода, че за времето на обучение във висше училище обучаемите не се осигуряват, освен ако не са осигурени на друго правно основание. Поради това законът им дава право ако си заплатят

						осигурителните вноски за съответните периоди на обучение, същите да му се зачетат за осигурителен стаж при пенсиониране. Аналогични становища в хода на провеждани дискусии са изразявали и представители на Министерството на труда и социалната политика и Националния осигурителен институт, като и според тях времето на обучението на курсантите не може да се зачете за осигурителен стаж при пенсиониране, тъй като през този период от време за тях не се внасят осигурителни вноски. Горепосоченият анализ води до извод, че регламентираният статус на курсанта /за времето на обучението му в мирно време/ доказва липсата за посочения период от време на изпълнение на трудови задължения, което може да съставлява основание за претендиране на зачитане на трудов стаж. Възлаганите на курсантите задачи по време на обучението им са само и единствено свързани с изпълнение на задълженията им по утвърдения учебен план във връзка с подготовката им по изпълнение на военната служба, но не и с реалното ѝ изпълнение, което недвусмислено личи от сключените договори. Курсантите са обучаеми и като такива получават стипендии, от една страна регламентирани със заповед на министъра на отбраната и от друга по условията и реда на Постановление № 90 от 26 май 2000 г. за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации.

						В тази връзка, периодите на обучение не пораждат трудов стаж по чл. 351 КТ, но законът предвижда възможност времето на завършено висше образование да бъде зачетено като осигурителен стаж за пенсиониране.
9.	30.07.2026 16:11 Портал за обществени консултации	Hristo Georgiev	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Прегледах съдържанието на наредбата и каквито полемики да има, колкото и невъзможно да изглежда, с оглед на годините през които не е променян статута на курсантите е редно срока им на обучение да се счита за трудов и осигурителен стаж. Това само би насърчило приема на нови млади хора, желаещи да станат офицери!	**Не се приема**	Наредбата е подзаконов нормативен акт и не може да съдържа уредба извън законовата делегация в чл. 135, ал. 2 на ЗОВСРБ, където е регламентирано, че курсантите са военнослужещи с особен статус. Регламентиране на признаването на периода на обучение на курсантите/колежаните за трудов/осигурителен стаж не е предмет и не е в обхвата на настоящата наредба и ще противоречи на чл. 135, ал. 2 от ЗОВСРБ, както и на разпоредбата на чл. 142, ал. 3 от ЗОВСРБ, в която изрично е уредено, че времето за обучение на курсантите и колежаните не се зачита за трудов стаж. Предвид факта, че за срока на обучението им във висшите военни училища курсантите не престират труд, т.е. не упражняват трудова дейност като лица, посочени в чл. 4 и чл. 4а, ал. 1 от КСО, то по смисъла на чл. 10 от КСО не възниква задължение за тяхното осигуряване. За всички обучаеми във висши училища обаче, разпоредбата на чл. 9а, т. 1 от КСО въвежда фикция, по силата на която за осигурителен стаж, но само при пенсиониране, ако не е зачетен на друго основание, се зачита времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, но за не повече от срока на обучение,

						предвиден по учебния план за завършената специалност. За осигурителен стаж се зачитат само периодите, за които са внесени осигурителни вноски, които са изцяло за сметка на лицата. Това води до извода, че за времето на обучение във висше училище обучаемите не се осигуряват, освен ако не са осигурени на друго правно основание. Поради това законът им дава право ако си заплатят осигурителните вноски за съответните периоди на обучение, същите да му се зачетат за осигурителен стаж при пенсиониране. Аналогични становища в хода на провеждани дискусии са изразявали и представители на Министерството на труда и социалната политика и Националния осигурителен институт, като и според тях времето на обучението на курсантите не може да се зачете за осигурителен стаж при пенсиониране, тъй като през този период от време за тях не се внасят осигурителни вноски. Горепосоченият анализ води до извод, че регламентираният статус на курсанта /за времето на обучението му в мирно време/ доказва липсата за посочения период от време на изпълнение на трудови задължения, което може да съставлява основание за претендиране на зачитане на трудов стаж. Възлаганите на курсантите задачи по време на обучението им са само и единствено свързани с изпълнение на задълженията им по утвърдения учебен план във връзка с подготовката им по изпълнение на военната служба, но не и с реалното

						ѝ изпълнение, което недвусмислено личи от сключените договори. Курсантите са обучаеми и като такива получават стипендии, от една страна регламентирани със заповед на министъра на отбраната и от друга по условията и реда на Постановление № 90 от 26 май 2000 г. за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации. В тази връзка, периодите на обучение не пораждат трудов стаж по чл. 351 КТ, но законът предвижда възможност времето на завършено висше образование да бъде зачетено като осигурителен стаж за пенсиониране.
10.	30.07.2026 16:26 Портал за обществени консултации	Maria Krumova	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Запознах се подробно със съдържанието на наредбата и истината е, че това е въпрос, който се дискутира вече почти 20 години и за това време не е открита дефиниция на "особения" статут на курсантите. Зачитането на обучението във военно училище като трудов и осигурителен стаж (дори и като трета категория) само би помогнало на привличането на млади хора в системата. Ангажиментът, който един младеж на 19 поема да се обучава 5 години и да служи в следващите 10 е дългосрочен и това показва осъзнат избор, въпрос на осъзнатост от страна на системата е да предложи тези пет години.	**Не се приема**	Наредбата е подзаконов нормативен акт и не може да съдържа уредба извън законовата делегация в чл. 135, ал. 2 на ЗОВСРБ, където е регламентирано, че курсантите са военнослужещи с особен статус. Регламентиране на признаването на периода на обучение на курсантите/колежаните за трудов/осигурителен стаж не е предмет и не е в обхвата на настоящата наредба и ще противоречи на чл. 135, ал. 2 от ЗОВСРБ, както и на разпоредбата на чл. 142, ал. 3 от ЗОВСРБ, в която изрично е уредено, че времето за обучение на курсантите и колежаните не се зачита за трудов стаж. Предвид факта, че за срока на обучението им във висшите военни училища курсантите не престират труд, т.е. не упражняват трудова дейност като лица, посочени в чл. 4 и

						чл. 4а, ал. 1 от КСО, то по смисъла на чл. 10 от КСО не възниква задължение за тяхното осигуряване. За всички обучаеми във висши училища обаче, разпоредбата на чл. 9а, т. 1 от КСО въвежда фикция, по силата на която за осигурителен стаж, но само при пенсиониране, ако не е зачетен на друго основание, се зачита времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, но за не повече от срока на обучение, предвиден по учебния план за завършената специалност. За осигурителен стаж се зачитат само периодите, за които са внесени осигурителни вноски, които са изцяло за сметка на лицата. Това води до извода, че за времето на обучение във висше училище обучаемите не се осигуряват, освен ако не са осигурени на друго правно основание. Поради това законът им дава право ако си заплатят осигурителните вноски за съответните периоди на обучение, същите да му се зачетат за осигурителен стаж при пенсиониране. Аналогични становища в хода на провеждани дискусии са изразявали и представители на Министерството на труда и социалната политика и Националния осигурителен институт, като и според тях времето на обучението на курсантите не може да се зачете за осигурителен стаж при пенсиониране, тъй като през този период от време за тях не се внасят осигурителни вноски. Горепосоченият анализ води до извод, че регламентираният статус на курсанта /за времето на обучението му в мирно време/

						доказва липсата за посочения период от време на изпълнение на трудови задължения, което може да съставлява основание за претендиране на зачитане на трудов стаж. Възлаганите на курсантите задачи по време на обучението им са само и единствено свързани с изпълнение на задълженията им по утвърдения учебен план във връзка с подготовката им по изпълнение на военната служба, но не и с реалното ѝ изпълнение, което недвусмислено личи от сключените договори. Курсантите са обучаеми и като такива получават стипендии, от една страна регламентирани със заповед на министъра на отбраната и от друга по условията и реда на Постановление № 90 от 26 май 2000 г. за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации. В тази връзка, периодите на обучение не пораждат трудов стаж по чл. 351 КТ, но законът предвижда възможност времето на завършено висше образование да бъде зачетено като осигурителен стаж за пенсиониране.
11.	30.07.2026 16:26 Портал за обществени консултации	Найден Костов	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Срокът на обучение във военните училища задължително трябва да бъде зачитан за трудов и осигурителен стаж. Определени випуски от курсанти в края на 1990-те години завършиха военно училище с около 4 години натрупан стаж, докато випуските след тях - с много по-малко, някои само с месеците, отговарящи на срока на военната служба. Много демотивиращо е да служиш с колеги на еднаква длъжност, а да бъдеш третиран по различен начин от държавата (министерството).	**Не се приема**	Наредбата е подзаконов нормативен акт и не може да съдържа уредба извън законовата делегация в чл. 135, ал. 2 на ЗОВСРБ, където е регламентирано, че курсантите са военнослужещи с особен статус. Регламентиране на признаването на периода на обучение на курсантите/колежаните за трудов/осигурителен стаж не е предмет и не е в обхвата на настоящата наредба и ще

						противоречи на чл. 135, ал. 2 от ЗОВСРБ, както и на разпоредбата на чл. 142, ал. 3 от ЗОВСРБ, в която изрично е уредено, че времето за обучение на курсантите и колежаните не се зачита за трудов стаж. Предвид факта, че за срока на обучението им във висшите военни училища курсантите не престират труд, т.е. не упражняват трудова дейност като лица, посочени в чл. 4 и чл. 4а, ал. 1 от КСО, то по смисъла на чл. 10 от КСО не възниква задължение за тяхното осигуряване. За всички обучаеми във висши училища обаче, разпоредбата на чл. 9а, т. 1 от КСО въвежда фикция, по силата на която за осигурителен стаж, но само при пенсиониране, ако не е зачетен на друго основание, се зачита времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, но за не повече от срока на обучение, предвиден по учебния план за завършената специалност. За осигурителен стаж се зачитат само периодите, за които са внесени осигурителни вноски, които са изцяло за сметка на лицата. Това води до извода, че за времето на обучение във висше училище обучаемите не се осигуряват, освен ако не са осигурени на друго правно основание. Поради това законът им дава право ако си заплатят осигурителните вноски за съответните периоди на обучение, същите да му се зачетат за осигурителен стаж при пенсиониране. Аналогични становища в хода на провеждани дискусии са изразявали и представители на Министерството

						на труда и социалната политика и Националния осигурителен институт, като и според тях времето на обучението на курсантите не може да се зачете за осигурителен стаж при пенсиониране, тъй като през този период от време за тях не се внасят осигурителни вноски. Горепосоченият анализ води до извод, че регламентираният статус на курсанта /за времето на обучението му в мирно време/ доказва липсата за посочения период от време на изпълнение на трудови задължения, което може да съставлява основание за претендиране на зачитане на трудов стаж. Възлаганите на курсантите задачи по време на обучението им са само и единствено свързани с изпълнение на задълженията им по утвърдения учебен план във връзка с подготовката им по изпълнение на военната служба, но не и с реалното ѝ изпълнение, което недвусмислено личи от сключените договори. Курсантите са обучаеми и като такива получават стипендии, от една страна регламентирани със заповед на министъра на отбраната и от друга по условията и реда на Постановление № 90 от 26 май 2000 г. за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации. В тази връзка, периодите на обучение не пораждат трудов стаж по чл. 351 КТ, но законът предвижда възможност времето на завършено висше образование да бъде зачетено като осигурителен стаж за пенсиониране.

12.	30.07.2026 16:36 Портал за обществени консултации	Димитър Стоилов	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Срока на обучение във военните училища е редно да бъде зачитан за трудов и осигурителен стаж!	**Не се приема**	Наредбата е подзаконов нормативен акт и не може да съдържа уредба извън законовата делегация в чл. 135, ал. 2 на ЗОВСРБ, където е регламентирано, че курсантите са военнослужещи с особен статус. Регламентиране на признаването на периода на обучение на курсантите/колежаните за трудов/осигурителен стаж не е предмет и не е в обхвата на настоящата наредба и ще противоречи на чл. 135, ал. 2 от ЗОВСРБ, както и на разпоредбата на чл. 142, ал. 3 от ЗОВСРБ, в която изрично е уредено, че времето за обучение на курсантите и колежаните не се зачита за трудов стаж. Предвид факта, че за срока на обучението им във висшите военни училища курсантите не престират труд, т.е. не упражняват трудова дейност като лица, посочени в чл. 4 и чл. 4а, ал. 1 от КСО, то по смисъла на чл. 10 от КСО не възниква задължение за тяхното осигуряване. За всички обучаеми във висши училища обаче, разпоредбата на чл. 9а, т. 1 от КСО въвежда фикция, по силата на която за осигурителен стаж, но само при пенсиониране, ако не е зачетен на друго основание, се зачита времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, но за не повече от срока на обучение, предвиден по учебния план за завършената специалност. За осигурителен стаж се зачитат само периодите, за които са внесени осигурителни вноски, които са изцяло за сметка на лицата. Това води до извода, че за времето на

						обучение във висше училище обучаемите не се осигуряват, освен ако не са осигурени на друго правно основание. Поради това законът им дава право ако си заплатят осигурителните вноски за съответните периоди на обучение, същите да му се зачетат за осигурителен стаж при пенсиониране. Аналогични становища в хода на провеждани дискусии са изразявали и представители на Министерството на труда и социалната политика и Националния осигурителен институт, като и според тях времето на обучението на курсантите не може да се зачете за осигурителен стаж при пенсиониране, тъй като през този период от време за тях не се внасят осигурителни вноски. Горепосоченият анализ води до извод, че регламентираният статус на курсанта /за времето на обучението му в мирно време/ доказва липсата за посочения период от време на изпълнение на трудови задължения, което може да съставлява основание за претендиране на зачитане на трудов стаж. Възлаганите на курсантите задачи по време на обучението им са само и единствено свързани с изпълнение на задълженията им по утвърдения учебен план във връзка с подготовката им по изпълнение на военната служба, но не и с реалното ѝ изпълнение, което недвусмислено личи от сключените договори. Курсантите са обучаеми и като такива получават стипендии, от една страна регламентирани със заповед на министъра на отбраната и от друга по условията и реда на Постановление № 90 от 26 май 2000

<table>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>г. за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации.
В тази връзка, периодите на обучение не пораждат трудов стаж по чл. 351 КТ, но законът предвижда възможност времето на завършено висше образование да бъде зачетено като осигурителен стаж за пенсиониране.</td></tr>
<tr><td>13.</td><td>30.07.2026
17:20
Портал за обществени консултации</td><td>Атанас Янчев</td><td>☒ Лицето действа от свое име
☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица:
….</td><td>СТАНОВИЩЕ ПО ПРОЕКТ НА НАРЕДБА № Н-… ЗА СТАТУСА НА КУРСАНТИТЕ И КОЛЕЖАНИТЕ ОТ ВИСШИТЕ ВОЕННИ УЧИЛИЩА
Настоящото становище съдържа правен анализ и мотивирани предложения за изменение на разпоредби в предложения Проект на Наредба, които нарушават основни права на обучаемите, създават необоснована финансова тежест и въвеждат дискриминационни практики.
В заключение, приемането на проекта в настоящия му вид ще доведе до правна несигурност и съдебни обжалвания, поради което предложените промени следва да бъдат отразени преди финалното обнародване.
<table>
<tr><th>Проблемен текст / Член</th><th>Правен анализ и констатиран пропуск</th><th>Предложение за изменение и допълнение</th></tr>
<tr><td>Чл. 71, ал. 1 (Възстановяване на разходи за издръжка)</td><td>Разпоредбата задължава отписаните лица да възстановяват разходите за издръжка без изключение. Това обхваща и случаите по чл. 70, ал. 1, т. 1 и 2 (медицинска и психологическа негодност), възникнали без вина на обучаемия. Създава се недопустима финансова санкция за обективно настъпили здравословни проблеми.</td><td>Да се допълни разпоредбата, като изрично се изключат случаите на прекратяване поради настъпила негодност по медицински или психологически причини (чл. 70, ал. 1, т. 1 и 2).</td></tr>
</table></td><td>Не се приема</td><td>Изискването лицата, отписани поради медицинска негодност или психологическа непригодност, да възстановяват разходите за обучение и издръжка, не е включено в проекта на Наредбата, поради липса на законова делегация в Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България. След създаването на необходимото законово основание разпоредбата ще бъде включена в Наредбата.
В законопроекта за изменение и допълнение на ЗОВСРБ (публикван за обществено обсъждане за времето от 10.09.2026 г. — 10.10.2026 г.) в § 47 се създава нова алинея 8 към чл. 260а, чрез която се регламентира такава възможност.
След обнародването на посочения законопроект, разпоредбата на чл. 71 от наредбата</td></tr>
</table>

						ще бъде приведена в съответствие със законовата уредба.
				Чл. 46 и Чл. 48 (Спиране на стипендии и здравни осигуровки)	Спирането на стипендиите и държавните здравни осигуровки по време на прекъсване засяга бременните и майките, които са длъжни да прекъснат по чл. 15, ал. 3. Това представлява непряка дискриминация по пол и оставя уязвима група лица без доход и здравни права.	Да се създаде изключение: „Разпоредбите на чл. 46 и чл. 48 не се прилагат за курсантските и колежанките жени в случаите на прекъсване поради бременност, раждане и отглеждане на дете до 2-годишна възраст.“	**Приема се частично** **Не се приема -** по отношение на направеното предложение по чл. 46.	Съгласно регламентацията на чл. 94, ал. 2 от Закона за висшето образование, „Размерите, условията и редът за получаване на стипендия от студентите и докторантите се определят съответно от Министерския съвет, правилниците на висшите училища и от волята на дарителя.“ На това основание е издадено ПМС – 90/2000 г. за условията и реда за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации. В разпоредбата на чл. 1, ал. 1 от ПМС-90/2000 г. е регламентирано, че стипендии се отпускат на „учащите се“. В ал. 2 на същия член, изрично е записано, че студентите нямат право на стипендия когато са „прекъснали“ или „повтарят учебната година или семестър“, като са направени изключения за „а) повтарящите поради болест; б) студентките майки, повтарящи поради бременност, раждане и отглеждане на дете“. Предвид гореизложеното е видно, че за да се приложат изключенията по чл. 1, ал. 2, т. 1 от ПМС -90/2000 г. и за да бъде отпусната стипендия, следва да са изпълнени две условия: – лицата да бъдат „учащи“ т.е. да участват активно в учебния процес, а не да са със статут на прекъснали или отписани; – прекъсналите обучение поради болест, бременност, раждане

						и отглеждане на дете и студентките майки, да са се записали за продължаване на обучението си във съответното висше училище, с което им се възстановяват правата на обучаеми. Т.е. с продължаване на обучението си прекъсналите имат право да кандидатстват за стипендия по реда на чл.1, ал. 2, т. 1, без да им се изисква успех от последните семестри. Предвид изложеното, направеното предложение за изменение на чл. 46 от Наредбата за статуса на курсантите и колежаните, не се приема.
					Приема се - по отношение на направеното предложение по чл. 48	На основание чл. 67 от ЗВО, статут на студент се придобива при записване във висше училище и се загубва при отписване, както и за срока на отстраняване от висшето училище по чл. 74, ал. 2. Съгласно чл. 40, ал. 3, т. 2 от Закона за здравното осигуряване курсантите и колежаните по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България се осигуряват за сметка на държавния бюджет, освен ако са осигурени по реда на чл. 40, ал. 1 от същия закон. При определяне на приложимия режим на здравно осигуряване за периода на прекъсване или отстраняване от обучение следва да се съобразят специалните разпоредби, уреждащи статута на курсантите и колежаните, както и правните последици от съответното основание за прекъсване или отстраняване. Когато прекъсването или отстраняването от обучение не води до загубване на съответното

							качеството, въз основа на което лицето попада в приложното поле на чл. 40, ал. 3, т. 2 от Закона за здравното осигуряване, следва да се гарантира възможността здравноосигурителните вноски за този период да продължат да бъдат за сметка на държавния бюджет, при спазване на условието лицето да не е осигурено по реда на чл. 40, ал. 1 от същия закон. С оглед осигуряване на съответствие между подзаконовата нормативна уредба и закона, както и на яснота относно здравноосигурителния статус на курсантите и колежаните през посочените периоди, е необходимо разпоредбата на чл. 48 от Наредбата да бъде прецизирана и да придобие вида: *„Чл. 48. За периода на прекъсване на обучението по чл. 15, ал. 1, т. 4 и ал. 3, и на отстраняване поради слаб успех по чл. 67, т. 1, здравноосигурителните вноски на курсантите и колежаните са за сметка на държавния бюджет, освен ако не са осигурени по друг ред.“.*
				Чл. 17, ал. 1 (Забрана за преместване в друго висше училище)	Абсолютната забрана за преместване ограничава правото на образование. При отписване поради здравословна негодност, обучаемите в граждански специалности губят напълно своя академичен прогрес и не могат да се прехвърлят, което е	Текстът да се измени така: „Курсантите не могат да се преместват в друго висше училище, освен в случаите по чл. 70, ал. 1, т. 1 и 2 или по граждански специалности при	**Не се приема**	Смисълът на чл. 17, ал. 1 от проекта на наредба, че курсантите не могат да се преместват в друго висше училище е с оглед на факта, че същите се обучават в регулирана професия „Офицер на тактическо ниво“ от Списъка на регулираните професии в България, по военна специалност „Организация и управление на военни формирования на тактическо ниво“ и посочената категория са на пълна държавна издръжка, по смисъла на чл. 142, ал. 2 от ЗОВСРБ.

					тежко и непропорционално ощетяване.	условия, определени от Закона за висшето образование.“		Правото на собствен избор на курсантите и колежаните при напускане на висшето военно училище по собствено желание е разписано в чл. 70, ал. 1, т. 3 от проекта на наредба. Посоченият чл. 17, ал. 1 от проекта на наредба не е съотносим към категорията „отписани по медицинска негодност“ или „отписани по психологическа непригодност“ предвид факта, че при настъпило събитие на посочените категории лица им се прекратява договора за военна служба, като при изявено тяхно желание имат право да им се издаде академична справка от висшето военно училище. На основание гореизложеното, направеното предложение не се приема.
					Чл. 65, ал. 2 във вр. с ал. 1, т. 4 (Доживотна забрана за възстановяване на права)	Забраната за повторно приемане при дисциплинарно отстраняване е прекомерна. Като нарушение се квалифицира „незаверен семестър“ (§ 1, т. 3). Липсата на механизъм за реабилитация превръща академичен пропуск в доживотно лишаване от право на професия.	Да се премахне доживотната забрана или да се ограничи срокът ѝ (напр. до 2 или 3 години), като се изключат случаите на отстраняване поради академичен слаб успех или незаверен семестър.	**Приема се частично** **Не се приема –** по отношение на направеното приложение за чл. 65, ал. 2	Направеното предложение да се премахне забраната за възстановяване на права и за приемане за повторно за обучение или да се ограничи срокът ѝ (напр. до 2 или 3 години), като се изключат случаите на отстраняване поради академичен слаб успех или незаверен семестър е нецелесъобразно. Наредбата за статуса на курсантите и колежаните, като подзаконов нормативен акт, се основава на разпоредбите на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и не може да му противоречи. В тази връзка чл. 65, ал. 2 от Наредбата се основава на регламентацията на чл. 99, ал. 2 от ЗОВСРБ, затова, че отстранените по

						дисциплинарен ред от военните академии, висшите военни училища и професионалните колежи се отписват от обучение и не могат да възстановяват права и да бъдат приемани повторно. Разписаният текст в чл. 65, ал. 1, т. 4 за отстраняване по дисциплинарен ред при „системно неизпълнение на задълженията по учебния план“ е на основание действащите разпоредби в правилниците за устройството и дейността на висшите военни училища, приети с решение на колективните им органи. В предложената Наредба за статуса на курсантите и колежаните § 1, т. 3 е разписан следният текст: „Системно неизпълнение на задълженията по учебния план“ е налице при: а) отсъствие на курсант/колежанин над 15 на сто от учебното време за един семестър без уважителна причина; б) незаверен семестър“. С оглед на факта, че в сега действащите правилници за устройство и дейността на висшите военни училища „Системно неизпълнение на задълженията по учебния план“ се тълкува като „отстраняване по дисциплинарен ред“, то § 1, т. 3 от Наредбата в частта „отсъствие на курсант/колежанин над 15 на сто от учебното време за един семестър без уважителна причина“ е целесъобразно да остане. Частта на разпоредбата, свързана с незаверен семестър е целесъобразно да се премахне, предвид факта че ако семестъра не е заверен поради слаб успех или недопускане то	**Приема се частично –** по отношение на направеното предложение за § 1, т. 3

						обучаемите не следва да бъдат „отстранени по дисциплинарен ред“. С оглед на гореизложеното, **т. 3 на § 1 от ДР, придобива вида:** *3. „Системно неизпълнение на задълженията по учебния план“ е налице при отсъствие на курсант/колежанин над 15 на сто от учебното време за един семестър/срок без уважителна причина;“*
				Чл. 15, ал. 1, т. 4 (Прекъсване на обучението поради болест)	Ограничението за прекъсване поради временна неработоспособност до „не повече от веднъж за срока на обучение“ ощетява лица, претърпели повече от един сериозен здравословен инцидент или усложнение по време на 4-5 годишния следствен период.	Думите „веднъж за срока на обучение“ да отпаднат или да се заменят с „до два пъти за срока на обучение или по преценка на Военномедицинска академия“.	**Не се приема**	Направеното предложение е свързано с чл. 15, ал. 1, т. 4 от Наредбата, а именно „Правата, свързани с учебния процес на курсантите и колежаните са: ….. т. 4. да прекъсват или продължават обучението си при продължително отсъствие поради временна неработоспособност, **но за не повече от една година, веднъж за срока на обучение,** прекъсването става със заповед на началника на висшето военно училище“ е залегнало в сега действащите правилници за устройството и дейността на висшите военни училища и е преценка по целесъобразност. Посоченото действащо изискване **да не прекъсват обучението си „за не повече от една година“** се базира на регламентираното в чл. 70, ал. 1, т. 9 от Закона за висшето образование, право на студентите да прекъсват обучението си, както и да го продължават след това при условия и по ред, регламентирани в правилниците на висшето училище, в конкретния случай в наредбата по чл. 135, ал.2 от ЗОВСРБ, в която се уреждат правата и задълженията на курсантите и колежаните с оглед разпоредбата на чл. 142, ал. 6 от ЗОВСРБ.

						С оглед на изложеното, направеното предложение за промяна на чл. 15, ал. 1, т. 4 от Наредбата за статуса на курсантите, не се приема.
14.	01.08.2026 13:35 Портал за обществени консултации	Ангел Александров	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Чудесна новина!!! Омбудсман Делчева е категорична, че до края на следващата работна седмица ще подаде жалба до Конституционния съд заради разпоредбите, засягащи точно начина, по който се изчислява МРЗ и трудовият стаж. Основните мотиви са "точно злоупотребата със законодателна техника, както и погазване правото на труд и допълнителните социални права". С нетърпение ще чакам да се запозная с мотивите на жалбата. Убеден съм , че същите могат да се използват и за питане до КС - как точно ЗОВС успява да дерогира чл. 16 и 48 на Конституцията гарантиращи правото на труд на гражданите. Как точно се получава "изкуствената засада" която МО устроила на всички обучавали се във военни училища от 23.04.1999 насам? Това което правиш не се признава за труд, а по ЗОВС ти е забранено друго?!? А?	**Не се приема**	Наредбата е подзаконов нормативен акт и не може да съдържа уредба извън законовата делегация в чл. 135, ал. 2 на ЗОВСРБ, където е регламентирано, че курсантите са военнослужещи с особен статус. Регламентиране на признаването на периода на обучение на курсантите/колежаните за трудов/осигурителен стаж не е предмет и не е в обхвата на настоящата наредба и ще противоречи на чл. 135, ал. 2 от ЗОВСРБ, както и на разпоредбата на чл. 142, ал. 3 от ЗОВСРБ, в която изрично е уредено, че времето за обучение на курсантите и колежаните не се зачита за трудов стаж. Предвид факта, че за срока на обучението им във висшите военни училища курсантите не престират труд, т.е. не упражняват трудова дейност като лица, посочени в чл. 4 и чл. 4а, ал. 1 от КСО, то по смисъла на чл. 10 от КСО не възниква задължение за тяхното осигуряване. За всички обучаеми във висши училища обаче, разпоредбата на чл. 9а, т. 1 от КСО въвежда фикция, по силата на която за осигурителен стаж, но само при пенсиониране, ако не е зачетен на друго основание, се зачита времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, но за не повече от срока на обучение, предвиден по учебния план за завършената специалност. За

						осигурителен стаж се зачитат само периодите, за които са внесени осигурителни вноски, които са изцяло за сметка на лицата. Това води до извода, че за времето на обучение във висше училище обучаемите не се осигуряват, освен ако не са осигурени на друго правно основание. Поради това законът им дава право ако си заплатят осигурителните вноски за съответните периоди на обучение, същите да му се зачетат за осигурителен стаж при пенсиониране. Аналогични становища в хода на провеждани дискусии са изразявали и представители на Министерството на труда и социалната политика и Националния осигурителен институт, като и според тях времето на обучението на курсантите не може да се зачете за осигурителен стаж при пенсиониране, тъй като през този период от време за тях не се внасят осигурителни вноски. Горепосоченият анализ води до извод, че регламентираният статус на курсанта /за времето на обучението му в мирно време/ доказва липсата за посочения период от време на изпълнение на трудови задължения, което може да съставлява основание за претендиране на зачитане на трудов стаж. Възлаганите на курсантите задачи по време на обучението им са само и единствено свързани с изпълнение на задълженията им по утвърдения учебен план във връзка с подготовката им по изпълнение на военната служба, но не и с реалното ѝ изпълнение, което недвусмислено личи от сключените договори.

						Курсантите са обучаеми и като такива получават стипендии, от една страна регламентирани със заповед на министъра на отбраната и от друга по условията и реда на Постановление № 90 от 26 май 2000 г. за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации. В тази връзка, периодите на обучение не пораждат трудов стаж по чл. 351 КТ, но законът предвижда възможност времето на завършено висше образование да бъде зачетено като осигурителен стаж за пенсиониране.
15.	06.08.2026 12:34 Портал за обществени консултации	Hristo Stanev	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Проблема с особения статус (статут) на курсантите и колежаните от висшите военни училища не е от вчера и днес. Има над 27 годишна история, в който период живота на много хора беше засегнат от некоректното отношение на държавата към тези, избрали да се обучават в средните и/или висшите военните училища. Разликата от тогава и сега е **липсата на наборната военна служба**, която се признава за трудов стаж. Приликата – завършилите колежи военнослужещи се третират като невоеннослужещи за времето на обучение в редовна форма на обучение във висшите военни училища. Обяснено на разбираем език - започнал си военната си служба като войник или след завършен професионален колеж към висше военно училище и ако искаш да продължиш образованието си в следващо ниво, трябва да направиш избор – да прекъснеш изпълнението на военната си служба (ако го позволява договора ти) за времето на обучение в редовна форма на обучение във висше военно училище. Обобщено накратко за целта на предложената за обществено обсъждане наредба - особеният статус на курсантите и колежаните се изразява в приравняването им като военнослужещи със задължения по военната служба, без права за трудово възнаграждение и социално осигуряване (изключение за здравното осигуряване). Безплатен обяд няма и който ти го предлага, най-често определя теб като безплатна стока. Чрез словесната еквилибристика „подготовка за изпълнение на военна служба като професия“ се внушава, че те са военнослужещи с всички задължения на военнослужещите, но без насрещни права за трудово възнаграждение и социално осигуряване. Избора си е на кандидатите за курсанти и колежани. И това може да е нормален избор за хора, които не са военнослужещи в момента на приемането им като курсанти и колежани. Какво правим с действащи военнослужещи - войници и сержанти, които искат да се обучават във военни училища и колежи като част от естествения път за професионално развитие? Слагаме им спирачка защото - първо ги „мотивираме“, че като действащи военнослужещи имат нужда от още допълнителна подготовка за изпълнение на военна служба като професия,		

				и второ – казваме им, че за времето на обучение те не са наша грижа. Въпреки, че за други подобни случаи не се постъпва по сходен начин – например слушатели и курсисти във военните академии и училища, обучаващите се в курс за първоначална военна подготовка или курс за новоназначени офицери лица с гражданско висше образование, назначени на военна служба. В наредбата се определя, че курсантите и колежаните са длъжни да се държат като военнослужещи, да изпълняват задължения по изпълнение на учебния план (каквото и да значи това), да спазват разпределение на времето за денонощието (което е съобразно нуждите на наборната военна служба, каквато в момента не е уредена в ЗОВС), да спазват уставите при носене на денонощен наряд, участие във военни ритуали или тренировки по усвояване на действията при повишаване степента на бойната готовност. Всички знаем, че носенето на денонощен наряд не е учебна дейност, тъй като не се изпълнява под надзора на инструктори или обучители. По своята същност е изпълнение на дейности по охрана и отбрана на части от войскови район със съответното военно имущество в тях, което е вменено в задълженията на военнослужещите по реда и условията на уставите на въоръжените сили. Но уставите са за военнослужещите на военна служба, а **курсантите и колежаните не са военнослужещи**. На тях им се присвояват **звания** по реда на чл. 138, ал. 2 и 3 , които **не са военни звания** по смисъла на чл. 137 и 138, ал. 1 от ЗОВС, което автоматично ги изключва като военнослужещи. От друга страна, те не попадат в списъка на военнослужещите, определен в чл. 135, ал. 1 от ЗОВС („Военнослужещите са офицери, офицерски кандидати, сержанти (старшини), войници (матроси)“). Нещо повече – в „Класификатор на длъжностите на военнослужещите в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия“ няма курсанти и колежани, както и няма звания за курсанти и колежани. Как при тази фактическа обстановка искате да се отнасяте към тези хора като към военнослужещи, при положение, че те нямат белезите на военнослужещи – нямат военни звания, нямат щат за военнослужещ (защото ги няма в класификатора на длъжностите на военнослужещите) и не изпълняват военната служба като професия, а само се подготвят за нея (нищо, че е в изпълнение на договор за военна служба, в срока, на който се включва срокът на обучението, за което време им се дължи възнаграждение). Най-неприемлив се явява текста в чл. 24, който изцяло покрива задълженията на военнослужещите на наборна военна служба – ограничени права за придвижване извън района на висшите военни училища. Уважаеми бивши колеги, предлагащи такъв текст в наредбата - това е ПРЕСТЪПЛЕНИЕ спрямо личните права на обучаемите. На какво основание ограничавате придвижването им, след като те не изпълняват задълженията на наборни военнослужещи? Наборни военнослужещи по действащото към момента законодателство не съществуват. За намаляване на щетите, които ще бъдат нанесени с проекта на нормативен акт „НАРЕДБА № Н-….за статуса на курсантите и колежаните от висшите военни училища“, **предлагам статуса на курсантите и колежаните да се приравни на военнослужещи в обучение, подобно на това за слушателите във Военна академия, със съответното право на месечни възнаграждения, определени в ЗОВС**:		

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td></td>
<td></td>
<td>1. Да се инициират промени в ЗОВС на РБ преди приемането на предложената наредба, както следва:
<table>
<tr><th>Текст за промяна</th><th>Констатиран пропуск</th><th>Предложение за изменение</th></tr>
<tr><td>§ 75 от ПЗР на ЗИД на ЗОВС на РБ (обн. ДВ, бр. 100 от 2025 г., в сила от 01.01.2026 г.)</td><td>Установен е 6 месечен преклузивен срок за приемане на наредба по чл. 135, ал. 2 от ЗОВС</td><td>Срока да се промени преди приемането на наредбата, за да се изпълни преклузивния срок в § 75.</td></tr>
</table>
</td>
<td>Не се приема</td>
<td>Предложените промени не са в обхвата на настоящата наредба.
Не се налага изменение на § 75 от ПЗР на ЗИД на ЗОВСРБ с цел удължаване на предвидения шестмесечен срок за издаване на наредбата по чл. 135, ал. 2 от закона.
Предвиденият срок в § 75 не е преклузивен и следва да се разглежда единствено, като срок за изпълнение на нормативно установено задължение на министъра на отбраната. Компетентността за издаване на подзаконовия нормативен акт произтича от законовата делегация по чл. 135, ал. 2 от ЗОВСРБ. Изтичането на срока по § 75 не заличава тази законова делегация и не освобождава компетентния орган от задължението да осигури необходимата подзаконова уредба.
Същевременно § 75 изрично предвижда до издаването на наредбата да се прилагат съществуващите правилници за устройството и дейността на висшите военни училища и професионалните колежи, доколкото не противоречат на закона. Тази преходна уредба потвърждава, че законодателят е предвидил механизъм за уреждане на отношенията до приемането на новия подзаконов нормативен акт, без да е обвързал действието на законовата делегация с изтичането на шестмесечния срок.</td>
</tr>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td></td>
<td></td>
<td>
<table>
<tr><td>Чл. 142, ал. 2, т. 1, б. а</td><td>Думичката „стипендии“ е неподходяща да се отъждествява с притежавано звание</td><td>Да се замени думата „стипендии“ с думите „месечни възнаграждения“</td></tr>
</table>
</td>
<td>Не се приема</td>
<td>Направените предложения касаят законодателни промени и не са относими към настоящия проект на подзаконов нормативен акт. Направеното предложение за промяна на чл. 142, ал. 2, т. 1, буква „а“ от ЗОВСРБ, в което се твърди, че</td>
</tr>
</table>

						думата „стипендии“ е неподходяща да се отъждествява с притежавано звание и трябва да се замени с думите „месечни възнаграждения“ е нецелесъобразно. Действащият текст в чл. 142, ал. 2, т. 1, буква „а“ от ЗОВСРБ е съобразен с правото на курсантите да получават стипендии по смисъла на чл. 70, ал. 1, т. 12 от Закона за висшето образование. В допълнение следва да се посочи и приетото Постановление на Министерски съвет ПМС – 90/2000 г., което регламентира условията и реда за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации, а не „месечни възнаграждения“. Термина „месечно възнаграждение“ е съотносим към военнослужещите, които са част от числеността на въоръжените сили, назначени са на длъжност и получават месечно възнаграждение за тази длъжност. Курсантите и колежаните са със статут на обучаеми и в тази връзка не са част от въоръжените сили. С оглед на посоченото, направеното предложение за изменение на чл. 142, ал. 2, т. 1, буква „а“ от ЗОВСРБ за замяна на думата „стипендии“ с думите „месечни възнаграждения“ е нецелесъобразно и не се приема.
				Чл. 142, ал. 3 от ЗОВС на РБ	Времето за обучение на курсантите и колежаните не се зачита за трудов стаж	Думичката „не“ да се заличи, а след думите „трудов стаж“ да се добави текста „от трета категория“.	**Не се приема**	Направеното предложение касае законодателни промени и не е относимо към настоящия проект. Направеното предложение за промяна на чл. 142, ал. 3 от ЗОВСРБ като „времето за обучение на

						курсантите и колежаните да се зачита за трудов стаж от трета категория“ не се приема. На основание чл. 44, ал. 1 от „Наредба за пенсиите и осигурителния стаж“, приложение № 1 към ПМС № 30/10.03.2000 г. (в сила от 01.01.2000 г.) за осигурителен стаж от трета категория се признава времето на обучение на курсанти и школници след навършване на пълнолетие (18-годишна възраст) до размера на наборната служба за съответния род войски съгласно действащото законодателство, независимо кога са положени. За този стаж се дължат осигурителни вноски от републиканския бюджет. Когато по време на обучението се променя срокът на наборната военна служба, за осигурителен стаж се зачита определеният срок към датата на започване на обучението, а за ненавършилите пълнолетие - към датата на навършване на пълнолетието им. Времето на обучение във висшите военни училища и в средните сержантски училища преди навършване на пълнолетие не се признава за осигурителен стаж. Предвид факта че към днешна дата не е регламентирана наборната военна служба (и не се провежда), на курсантите със статут на обучаеми (а не на военнослужещи), периода на обучението не се счита за трудов стаж.
				2. В проекта на „НАРЕДБА № Н-….за статуса на курсантите и колежаните от висшите военни училища“ да се направят следните промени: **Текст за промяна** / **Констатиран пропуск** / **Предложение за изменение**	**Не се приема**	Направеното предложение за промяна на чл. 24, ал. 1 от Наредбата, регламентиращ напускането на района на висшето военно училище е нецелесъобразен.

				Чл. 24, ал. 1	Чл. 24. (1) Курсантите и колежаните не могат да напускат района на висшето военно училище/професионалния колеж, освен в случаите, когато са във ваканция, домашен отпуск, за дните на официални празници и почивни дни, както и в други случаи, определени със заповед на началника на висшето военно училище или на министъра на отбраната.	Думите „не могат“ (в червено) да се заменят с думата „могат“, думите „освен в случаите,“ (в червено) да се заличат, след думите „почивни дни,“ да се добави „в работни дни извън установеното работно време,“.		Текстът на чл. 24, ал. 1 от Наредбата е заимстван от прилагания до момента текст в правилниците за устройството и дейността на висшите военни училища, които от своя страна са обсъдени и предложени с решение на колективните органи на съответните училища.
				Чл. 24, ал. 2	Чл. 24. (2) Напускането на района на висшето военно училище/ професионалния колеж, в случаите по ал. 1 се извършва със заповед на началника на висшето военно училище.	Думичката „със“ се заменя с фразата „съгласно реда и условията в“.	**Не се приема**	Направеното предложение за промяната на чл. 24, ал. 2, регламентиращ, че напускането на района на висшето военно училище/ професионалния колеж, в случаите по ал. 1 се извършва „със“ заповед на началника на висшето военно училище е нецелесъобразен. Редът и условията за напускане на района на военното училище са част от заповедта.
16.	06.08.2026 15:18 Портал за обществени консултации	Ангел Александров	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	https://www.ombudsman.bg/bg/n/ombudsmanat-velislava-delcheva-sezira-konst-2687 Отдолу е пълния текст на искането на Омбудсман Делчева за сезира е на Конституционния съд. Обърнете внимание на: 2.2Противоречие с чл. 16 и чл. 48, ал.1 от КРБ Съгласно чл. 16 КРБ трудът се гарантира и защитава от закона, а чл. 48, ал. 1 КРБ установява правото на гражданите на труд и задължението на държавата да създава условия за неговото осъществяване. Тези конституционни разпоредби налагат на законодателя позитивни задължения да не въвежда регулации, които произвеждат необосновани, несъразмерни или дискриминационни последици за законно установени форми на трудова заетост. Сега обърнете внимание на първия ми коментар. Сегашното положение по чл. 135 на ЗОВС е противоправно и противоконституционно.			

				И никой чиновнически ,административен и т.н фактор няма нито моралното ,нито законовата право да продължи да се прави че не е наясно или не знае това. Предлагам : 1. оставете тази наредба настрани. И без това вече срока за приемането и е изтекъл. Кой е виновен за това - има си кой да събира обяснение. 2. Чрез парламентарния си секретар МО да внесе законопроект с който по 135 на ЗОВС изрично да определя срока на обучение във военно училища като кадрова военна служба в всички полагаеми **трудови и осигурителни права.** Аргументи - Така е редно. Рано или късно сегашното положение ще бъде атакувано в Конституционен съд. Ако омбудсмана не го направи - все някога 48 депутати ще се намерят. И друго - в клетвата се казва " заклевам се да спазвам Конституцията" и това е задължение на военнослужещият. Абсолютно неморално, издевателско и престъпно е чиновниците от МО да я газят и нарушават спрямо хората решили да стават офицери и които понасят всички тежести и ограничения на военната служба	**Не се приема**	Съгласно регламентацията на чл.142, ал. 3 от ЗОВСРБ, времето за обучение на курсантите и колежаните не се зачита за трудов стаж. Регламентиране на признаването на периода на обучение на курсантите/колежаните за стаж не е предмет на настоящата наредба и не попада в нейния обхват. За осигурителен стаж от трета категория се признава времето на обучение на курсанти и школници след навършване на пълнолетие (18-годишна възраст) до размера на наборната служба за съответния род войски съгласно действащото законодателство, независимо кога са положени. За този стаж се дължат осигурителни вноски от републиканския бюджет. Когато по време на обучението се променя срокът на наборната военна служба, за осигурителен стаж се зачита определеният срок към датата на започване на обучението, а за ненавършилите пълнолетие - към датата на навършване на пълнолетието им. Времето на обучение във висшите военни училища и в средните сержантски училища, преди навършване на пълнолетие не се признава за осигурителен стаж. Предвид факта че към днешна дата не е регламентирана наборната военна служба (и не се провежда), на курсантите със статут на обучаеми (а не на военнослужещи), периода на обучението не се счита за трудов стаж.

17.	07.08.2026 13:57 Портал за обществени консултации	Ангел Александров	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Относно: Конституционния абсурд на тезата за „доброволен отказ“ от трудови и осигурителни права при курсантите във ВС на РБ Настоящата позиция адресира лансирания аргумент, че курсантите „доброволно са избрали“ своя статус и подписания договор, поради което лишаването им от осигурителен стаж и право на труд за периода на обучението било легитимно. Този аргумент представлява правен нихилизъм, историческа подмяна и брутално непознаване на Конституцията на Република България (КРБ). 1. Историческата истина: „Ами НЕ... Не сме го избирали!“ Преди всичко, аргументът „сами сте си го избрали“ е фактологическа лъжа. Приетите през 1996, 1997 и 1998 г. курсанти влизаха във висшите военни училища с ясното съзнание, сигурност и законово регламентирано право, че след края на наборната служба придобиват статут на кадрови военнослужещи и времето на обучение се зачита за трудов стаж I (първа) категория. Това беше неоспорим факт и действащо право, преди подзаконов нормативен акт – Правилникът за прилагане на ЗОВСРБ (ППЗОВСРБ) – да реши незаконно да „дерогира“ чл. 16 и чл. 48 от Конституцията. Правилата бяха подменени „в движение“ със задна дата от чиновници в министерството. Който и да е авторът на това безумие – да си носи историческия и професионален грях. Но държавата няма право да узаконява този грях днес. 2. Защо по същество „съгласието“ НЕ санира незаконността и глупостта? В правото съществува фундаментален принцип: Индивидуалното съгласие няма силата да узаконява беззаконие. Правният абсурд на тезата на МО се разпада през три конституционни аналогии: • Аналогията с евтаназията (Правото на живот – чл. 28 от КРБ): В България договор за евтаназия праща лекаря в прокуратурата за умишлено убийство. Няма никакво значение дали пациентът е молил на колене, дали е бил абсолютно доброволен и дали сам е инициирал умъртвяването си. Доброволността по никакъв начин не санира незаконното и престъпно деяние. • Аналогията с майчинството (Закрилата на семейството – чл. 14 и чл. 47 от КРБ): Ако едно ведомство или работодател сключи с жена договор, съдържащ клауза за „неизбременяване и непоказване на майчинство“, този договор е абсолютно нищожен. Дори жената да го е подписала с пълно съгласие, за да получи работата, съдът ще го попилее за минути. Държавата пази бременната жена и майката дори от нейния собствен писмен отказ, защото това право е от абсолютен обществен порядък. • Аналогията с принудителния труд (Правото на труд и осигуряване – чл. 16 и чл. 48 от КРБ): По същата конституционна логика, гражданинът не може „доброволно“ да подпише, че се съгласява да бъде лишен от осигурителен стаж за положен труд. Когато държавата те задължава да полагаш денонощен труд (наряди, учения, затворен режим) под заплаха от военен съд, и едновременно ти забранява да работиш каквото и да е друго, тя няма право да твърди, че това време „не е стаж“. Договор за принудителен труд без осигуряване е нищожен поради противоречие с Конституцията и добрите нрави (чл. 26 от ЗЗД). 3. Абсурдът на „Особения статус“ Върховният съд и Конституционният съд многократно са указвали, че „особеният статус“ може да ограничава някои специфични права (напр. членство в партии или		

				стачки), но никога не може да лишава гражданина от неговия социално-икономически минимум и човешко достойнство. Ако приемем логиката на МО, че подзаконов акт може да отменя конституционни права с аргумента „те се съгласиха“, тогава утре министерството може да поиска курсантите „доброволно“ да се откажат от правото си на съдебна защита или от забраната за изтезания. Това не е право, това е феодализъм. 4. Заключение: Изборът на дълг не е избор на безправие Когато един млад човек избира да служи на Родината, той избира професия, чест и дълг, а не отказ от гражданство и човешки права. Аргументът на МО „те сами се съгласиха“ е юридическо безумие, което всеки студент по право в първи курс ще разпилее на пух и прах. В правото съгласието на по-слабата страна, изтръгнато в условия на административна зависимост и кариерен ултиматум, няма никаква правна стойност, когато гази основния закон на страната. Времето на обучение на курсантите Е и трябва да бъде признато за осигурителен стаж!	**Не се приема**	Регламентиране на признаването на периода на обучение на курсантите/колежаните за стаж не е предмет на настоящата наредба и не попада в нейния обхват.
18.	13.08.2026 08:03 Портал за обществени консултации	Куман Геровски	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Интересно е как въпросът за „особения“ статут на курсантите, чието решение се отлага повече от две десетилетия, продължава да се дискутира по начин, по който умело да се използват административни хватки и процедури с цел избягване на категорично, правно обосновано и социално-мотивирано решение. Категорично считам, че **срокът на обучение на курсантите във военните училища трябва да бъде зачитан за трудов и осигурителен стаж.** Мотиви за това могат да бъдат намерени във всеки аспект на правния живот в страната, без да се изключват и откритите възможности за подобряване кадровата политика на министерството и уеднаквяване на нормите с онези действащи през далечните 1996 – 1998.	**Не се приема**	Регламентирането на признаването на периода на обучение на курсантите/колежаните за стаж не е предмет на настоящата наредба и не попада в нейния обхват.
19.	17.08.2026 12:36 Портал за обществени консултации	office@friendsbgarmy-eu.org	☐ Лицето действа от свое име ☒ Лицето защитава позиция от името на (Асоциация „Приятели на Българската армия“)	Решаващото съображение за нас е същността на взаимовръзката между курсант и държава: т.е. поетите задължения, степента на военно подчинение, изпълняваната обществена функция и правната и социална защита, произтичащи от тази свързаност. Асоциация „Приятели на Българската армия“ не застъпва хипотезата, че курсантите трябва, във всяко едно отношение, да имат същия статут като военнослужещите. Въпросът е по-тесен: дали отличителният характер на военното образование като обществена услуга следва да носи съответно признание в областта на трудовите правоотношения и да получи релевантна социална закрила и признание от страна на държавата? Оценка на Асоциация „Приятели на Българската армия“ Висшите военни училища имат образователна функция, но тяхната цел и предназначение не са единствено получаване на образователна степен и квалификация. Те са неотменима част от системата за генериране на личен състав на Въоръжените сили. Държавата ги създава и финансира, за да се подготвя офицери и военни специалисти, способни да изпълняват отбранителната мисия на Въоръжените сили. Академичното образование е основно средство за постигане на тази цел, а генерирането на военен капацитет е обществената цел, на която то служи. Това отличава курсанта от обикновения университетски студент. Цивилният студент обикновено остава свободен да реши как впоследствие ще се използва получената квалификация и къде ще се реализира професионално. Курсантът влиза в		**Специален правен статут и липса на престация на труд.** Съгласно чл. 135, ал. 2 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, курсантите са „военнослужещи със специален статус“. Основното съдържание на този статус по време на обучението е придобиването на висше образование и военна квалификация, а не полагането на труд, за разлика от военнослужещите, които са част от въоръжените сили и имат длъжност която заемат. Според Кодекса на труда (КТ) и Кодекса за социално осигуряване (КСО) трудовият и осигурителният стаж се определят въз основа на

				структурна връзка с Въоръжените сили, в която образованието, военното формирование, дисциплината и бъдещият ангажимент за служба са тясно взаимосвързани. Следователно курсантът не просто получава образование за лична полза, а вече участва в процес, организиран от държавата за създаване на военен капацитет. Същността на връзката е от значение За Асоциация „Приятели на Българската армия“ правната оценка не трябва да зависи изключително от „етикета“, прикрепен към съответното лице. Обозначаването като „курсант“, „студент“, „стажант“ или „военнослужещ със специален статут“ е уместно, но само по себе си, то не може да отговори на основен въпрос като какви социални последици произтичат от този факт? Необходимо е да се вземат предвид и действителните характеристики на тези взаимоотношения. В общия случай тези характеристики включват постъпване във висше военно учебно заведение, подчинение и служебна субординация, военна дисциплина и обучение, с множество ограничения на личностната свобода и волеизява, надвишаващи значително тези на обикновените студенти, както и обвързващ ангажимент за военна служба веднага след дипломирането. Взети заедно, тези елементи поставят курсантите в позиция, която е качествено различна от тази на обикновените цивилни студенти, и придават на периода им на обучение ясно измерение на обществена служба. Оттук се налага логичното заключение, че задълженията трябва да бъдат съчетани с подходящи социална закрила и компенсации. Принципът, да се гледа на военнослужещия като на „гражданин в униформа“ е от основно значение за подхода на Асоциацията във визираната по-горе проблематика. Военнослужещите остават граждани с основни и социални права, дори когато изискванията на военната служба оправдават специфични ограничения. Това води до реципрочна отговорност: когато държавата изисква от лицата да приемат определени задължения и ограничения в обществен интерес, правната рамка трябва да осигури подходяща защита и признание. Този принцип е от значение и за курсантите, въпреки че техният статут е преходен. От това не следва, че всяко право на военнослужещ трябва да се прилага от първия ден на военното образование. Но от това, обаче, следва, че значителните военни задължения не трябва да се третират като правно ирелевантни при определяне на социалната закрила. Подходящото ниво и форма на признаване могат да бъдат диференцирани, но те трябва да съответстват точно на реалността на взаимоотношенията. Поради тази причина Асоциация „Приятели на Българската армия“ вижда силни аргументи за признаване на периода, прекаран във висше военно училище, за целите на труда и социалното осигуряване. Такова признаване може да се изрази чрез осигурителен стаж за пенсия, старшинство, социално осигуряване или друг механизъм, избран от българския законодател. Същественият момент е, че годините, през които курсантът вече е интегриран във военната система и е подчинен на нейните задължения, трябва да получат значимо социално признание. Защо това е важно и за Въоръжените сили Въпросът е от голямо значение и за набирането и задържането на военен персонал. Млад човек, постъпващ във висше военно училище, поема дългосрочен професионален		реално престиран труд срещу възнаграждение. В тази връзка, нормата на чл. 142, ал. 3 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България е в пълно съответствие с законовата рамка в Република България. **Пълна държавна издръжка.** Твърдението за липса на съразмерна закрила и компенсации е неоснователно. Съгласно чл. 142 от ЗОВСРБ, за целия период на обучение държавата осигурява на курсантите: • Безплатно висше образование (освобождаване от такси за обучение); • Ежемесечни стипендии (които нямат характер на трудово възнаграждение/заплата); • Безплатна храна, настаняване в общежития, униформено облекло, транспорт и медицинско обслужване; • Задължителна застраховка за сметка на бюджета. С оглед на посочените привилегии, законодателят изрично е предвидил в чл. 142, ал. 3 от ЗОВСРБ, че „времето за обучение на курсанти и колежани не се зачита за трудов стаж“, което представлява балансирана правна политика, съобразена с действащото българско законодателство. Равнопоставеност спрямо останалите студенти в Р България. Съгласно чл. 6, ал. 2 от Конституцията на Република България, всички граждани са равни пред закона. • В българската правна система няма цивилен студент в редовна форма на обучение, който да

				ангажимент още в ранен етап от живота си. Когато годините, прекарани за военно образование са последвани от поемането на значителни военни задължения с ограничаване на определени граждански права, начинът, по който държавата признава тези години, изпраща важен сигнал за стойността, която тя отдава на този личностен ангажимент. Следователно признаването не трябва да се разглежда единствено като допълнителен финансов разход. Ясната и справедлива социална закрила е част от надеждна и дългосрочна политика за задържане на военния персонал. Тя може да засили доверието в институцията, да допринесе за привлекателността на военната кариера и да подпомогне за дългосрочната устойчивост на Въоръжените сили на страната. Няма необходимост България да възпроизвежда единен европейски модел, тъй като националните системи в сферата на сигурността се различават. Съответните европейски принципи са вместо това правна сигурност, пропорционалност, справедливо третиране и адекватна социална закрила за тези, които поемат военни задължения. Вътрешното право и европейските примери и стандарти Съгласно чл. 98 от Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България (наричан по-долу: ЗОВСРБ), трябва да разграничим три категории лица, обучаващи се във военни академии, висши военни училища и професионални колежи: офицери, обучаващи се за магистърска степен (слушатели), лица, обучаващи се за бакалавърска степен във висши военни училища или за четвърта степен в професионални колежи (кадети), и български граждани, обучаващи се за четвърта степен (колежани). Чл. 116 (1) от ЗОВСРБ гласи, че от часа и датата на обявяване на положение на война или военно положение започва военната служба за военновременните военнослужещи, резервистите, които се намират по това време във въоръжените сили, курсантите и студентите. Чл. 135 (2) от ЗОВСРБ декларира, че курсантите и колежаните са военнослужещи със специален статут, който се определя с наредба на министъра на отбраната. Проект на наредба – Допълнителни разпоредби 1 § За целите на тази наредба: 1. „Специален статут“ включва правата, задълженията и ограниченията на правата на курсантите и колежаните, регламентирани от наредбата и нормите на действащото законодателство, свързани с тяхното обучение и подготовка за военна/цивилна служба като професия. Съгласно чл. 142 от ЗОВСРБ, курсантите и колежаните, обучавани за нуждите на Министерството на отбраната, сключват с министъра на отбраната или с упълномощено от него длъжностно лице договор за военна служба, чийто срок включва периода на обучение. За срока на обучение във висши военни училища и в професионални колежи, курсантите и колежаните, обучавани за нуждите на Министерството на отбраната, се подготвят за военна служба като професия и им се осигуряват стипендии; материално обезщетение; медицинско обслужване; задължителна застраховка срещу смърт и инвалидност; настаняване в общежития на висши военни училища; транспорт и настаняване извън постоянното им място на обучение, пътуване до и от почивка на		получава автоматично трудов или осигурителен стаж за периода на следването си. • По силата на чл. 9а от КСО, курсантите (както и всички останали завършили висше образование граждани) разполагат с възможността сами да откупят зачетената за обучение година/години за осигурителен стаж при пенсиониране. Признаването на този период за стаж по право само за една категория студенти (курсантите) би представлявало необосновано привилегироване и нарушение на конституционния принцип за равенство. Доброволност на поетите задължения. Задължението за 10-годишна последваща военна служба се поемат от курсанта чрез подписването на договора за военна служба. Приемането на тези условия е индивидуален избор, а поетия ангажимент е законово регламентиран, и който министерството изисква срещу инвестираните средства за пълната държавна издръжка и обучението на лицето. Препоръка № 198 на Международната организация на труда (МОТ) и европейските практики е неприложима. Същата е относима към установяването на съществуването на трудово правоотношение и към случаите, при които действителното трудово правоотношение е прикрито чрез друга договорна форма. Поради това тя не може да обоснове приложимостта на трудовоправни критерии към правоотношение, което по своята правна природа не

				територията на страната веднъж годишно; храна и освежителни напитки (или техния еквивалент в евро); упражняване на правата по чл. 226з и др. Времето за обучение на курсанти и колежани не се зачита за трудов стаж. Курсантите и колежаните, завършили обучението си за нуждите на Министерството на отбраната, са задължени да изпълняват военна служба за срок не по-малък от 10 години. Много европейски държави третират времето в във военните училища при определени условия като активна военна служба, като например Белгия, Франция, Гърция, Нидерландия, Германия и Унгария, а времето прекарано във висшето учебно заведение се зачита за пенсиониране. Съотвие с европейски и международни принципи Горната оценка е подкрепена от европейски и международни стандарти, които са от значение и за България. Тези инструменти не предписват едно-единствено решение за статута на курсантите и колежаните, но предоставят важна рамка за оценка на социалната закрила, правата на членовете на въоръжените сили и същността на отношенията, в които се извършва обществената служба. България е страна по Ревизираната Европейска социална харта. Член 12 признава правото на социално осигуряване и България е приела член 12, §1-4. Съветът на Европа също така отбелязва, че съгласно член 5(4) от българската Конституция ратифицираните международни инструменти, които са влезли в сила, са част от вътрешното право и имат предимство пред противоречивото вътрешно законодателство. Хартата не определя дали годините, прекарани във военно училище, трябва да се считат за осигурителен стаж за пенсия. Тя обаче предоставя обвързваща европейска рамка за социални права, в рамките на която следва да се разглежда адекватността и съгласуваността на социалната закрила. От особено значение е Препоръка CM/Rec(2010)4 на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно правата на човека на членовете на въоръжените сили. Препоръката гласи, че членовете на въоръжените сили, независимо от техния статут, трябва да се ползват с правата, гарантирани от Европейската конвенция за правата на човека и Европейската социална харта, доколкото държавите са обвързани с тях. Тя също така признава за професионалния военен персонал правата, свързани със справедливо възнаграждение, пенсии, здравна защита и сигурност на работното място. Въпреки че Препоръката не определя конкретно положението на курсантите, тя засилва принципа, залегнал в основата на подхода на повечето от европейските армии като към „граждани в униформа“: специфичните задължения и ограничения на военния живот не премахват социалните права и трябва да бъдат придружени от подходяща правна защита и компенсации. Препоръка № 198 на МОТ относно трудовите правоотношения предоставя допълнителен полезен принцип. В нея се посочва, че съществуването на трудово правоотношение трябва да се определя предимно от фактите, отнасящи се до изпълнението на работата и възнаграждението, а не единствено от етикета, прикрепен към правоотношението. Съответните показатели могат да включват работа, извършвана по инструкции и под контрола на друга страна, интеграция в организация, непрекъснатост, необходима наличност и работа, извършвана на определено място. Препоръка № 198 е необвързваща и не определя правния статут на курсантите. Въпреки това подходът му, който поставя съдържанието пред формата, е от значение за		представлява трудово правоотношение. Нормата на чл. 19 от Устава на МОТ регламентира, че когато се вземе решение за приемане на предложения по дадена точка от дневния ред, МОТ определя дали тези предложения да приемат формата на международна конвенция (която се ратифицира), или като препоръка (имаща препоръчителен характер), в случаите, когато разглежданият въпрос или аспект от него не се считат за подходящи или целесъобразни към съответния момент за конвенция. В тази връзка, същността на посочената Препоръка № 198 на МОТ има препоръчителен характер и не е съотносима към обучение във висше военно училище.

				настоящия случай: последиците от курсантския статут следва да се оценяват в светлината на действителните задължения, военното подчинение и интеграцията във въоръжените сили, а не само по терминология. Взети заедно, тези стандарти не установяват международно правило, изискващо от България да предостави на курсантите абсолютно същия трудов статут като на военнослужещите. Те обаче подкрепят подхода, възприет в настоящото становище: правната оценка следва да вземе предвид реалността на военните задължения и интеграцията, а получената рамка следва да осигурява съгласувана и пропорционална социална закрила. Становище на Асоциацията Въз основа на публичната информация Асоциацията счита, че курсантите не следва да се третират, за целите на определянето на техните социални права, по начина, както е при цивилните студенти. Тяхното военно образование е част от отношенията на обществена служба и от процеса на генериране на силите на държавата. Задълженията, свързани с тези отношения, оправдават съответната трудова и социална закрила. Поради това Асоциацията подкрепя преразглеждането на проекта за регламент и съответната правна рамка с цел да се даде **смислено признание на периода, прекаран във висшите военни училища, за целите на труда, пенсията и социалното осигуряване.** Това не е задължително да означава пълна еквивалентност между статута на курсанти и военнослужещите. България може да определи точния правен механизъм и, когато е обективно обосновано, да разграничи правата, свързани със специалния статут на курсантите. Това, което трябва да се избягва, е ситуация, в която „специалният статут“ налага значителни военни задължения, като същевременно води до малко или никакво съответстващо признание за периода, през който тези задължения се изпълняват. Концепцията трябва да има ясно правно съдържание и от двете страни на отношенията: задължения за курсанта и права и закрила, осигурени от държавата. Следователно, периодът на военното образование би могло да се признае за служба и за целите на труда и социалното осигуряване като принципно основателно. Намирането на точната форма на признаване е задължение на ресорните власти, но законодателният процес следва да започне от реалните дадености, а именно, че военното образование е неизменна част от процеса на професионалното военно израстване и изпълнение на обществената служба, а не просто подготовка за тях и извън тях. Препоръки 1. Да се изяснят в Регламента и, където е необходимо, в съответното законодателство правните последици от „специалния статут“ на курсантите. 2. Да се признае изрично **двойственият характер на курсантския статут: висше образование, съчетано с военно формирование и задължения за обществена служба.** 3. Да се осигури смислено признаване на времето, прекарано във висши военни училища, за целите на труда, пенсията и социалното осигуряване, като същевременно се позволи на законодателя да определи подходящата форма и обхват на това признаване.		

				4. Да се гарантира, че всяка разлика между социалната закрила на курсантите и тази на други военнослужещи се основава на обективни причини и остава пропорционална на разликите в съответния им статус и задължения. 5. Вземете предвид въздействието на правната рамка върху набирането, задържането и доверието във военната служба и продължаване на консултациите с представителните военни организации. Заключение За Асоциацията основният момент е ясен. Висшите военни училища и национален университет не просто обучават студенти; те подготвят и генерират команден персонал за въоръжените сили. Курсантите приемат като неотменима част от техните задължения военната дисциплина, множество ограничения и дългосрочни задължения за последваща служба. Следователно техният статус е различен от този на обикновените студенти и следва да носи подходящо социално признание. По-ясна връзка между задълженията, поети по време на военното образование, и трудовите и социалните права, свързани с този период, би подобрила правната съгласуваност, справедливостта и привлекателността на военната служба в България. ---------- Международна правна рамка https://www.coe.int/en/web/european-social-charter/bulgaria https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805cf8ef%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]} https://webapps.ilo.org/static/english/inwork/cb-policy-guide/employmentrelationshiprecommendationno198.pdf		
				Препоръки 1. Да се изяснят в Регламента и, където е необходимо, в съответното законодателство **правните последици** от „специалния статут“ на курсантите.	**Не се приема**	Понятието „правни последици“ не е автоматично част от понятието за „статус“**.** Направеното предложение е извън обхвата на наредбата. Действащото българско законодателство и по-конкретно, Законът за отбраната и въоръжените сили на Република България, с Наредбата по чл. 135, ал. 2 урежда статуса на курсантите и колежаните, като съвкупност от техните права и задължения. Статусът на курсантите и колежаните, като военнослужещи с особен статус следва да остане строго диференциран в единен закон, какъвто е ЗОВСРБ, за да се избегне фрагментация на правото.
				2. Да се признае изрично двойственият характер на курсантския статут: висше образование, съчетано с военно формирование и задължения за обществена служба.	**Не се приема**	Курсантът се подготвя за изпълнение на служба по времето на обучението си, и направеното

						предложение за признаване на „двойствен“ характер на курсантския статус не съответства на закона, защото по време на подготовката им, те не са военнослужещи, не са част от числения състав на въоръжените сили и не са назначени на длъжност, а са обучаеми.
				3. Да се осигури смислено признаване на времето, прекарано във висши военни училища, за целите на труда, пенсията и социалното осигуряване, като същевременно се позволи на законодателя да определи подходящата форма и обхват на това признаване.	**Не се приема**	Периодът на обучение във висши училища (включително граждански) по общото българско право не се признава за трудов стаж, тъй като през това време лицето не полага труд по трудово или служебно правоотношение и за него не се внасят осигурителни вноски. Съгласно Кодекса за социално осигуряване (КСО), осигурителният стаж се зачита въз основа на реално положен труд и удържани осигурителни вноски, а не при проведено обучение. Признаването на „трудов“ или пенсионен стаж би нарушило принципа на равнопоставеност спрямо останалите студенти в държавата и би било дискриминационно. КСО предоставя възможност за „закупуване“ на стаж за висше образование, което представлява обективният и равноправен подход за всички граждани.
				4. Да се гарантира, че всяка разлика между социалната закрила на курсантите и тази на други военнослужещи се основава на обективни причини и остава пропорционална на разликите в съответния им статус и задължения.	**Не се приема**	Разграничаването в социалната закрила между курсанти и военнослужещи, които изпълняват военната служба като професия е обективно обосновано от естеството на учебния процес и напълно пропорционално на разликите в техните статус и задължения. Държавата не лишава курсанта от закрила, а предоставя специфичен пакет от социално-материални права, адаптиран спрямо статута му на обучаем.

				5. Вземете предвид въздействието на правната рамка върху набирането, задържането и доверието във военната служба и продължаване на консултациите с представителните военни организации.	**Не се приема**	Министерството на отбраната, е взело под внимание въздействието на правната рамка върху набирането, задържането и доверието във военната служба, в това число са изпълнени законодателни мерки, които са подобрили доверието във военната служба, набирането и задържането на курсанти и военнослужещи.
20.	23.08.2026 08:20 Портал за обществени консултации	Hristo Stanev	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	В допълнение на коментара ми от 06.08.2026 г. искам да разясня защо няма равенство на термина „военно звание“ с термина „звание“, което се присвоява на курсанти и колежани от висшите военни училища. В действащия сега ЗОВС на РБ има залитане, че „военно звание“ и „звание“ са тъждествени, видно от липсата на думата „военно“ пред думата „звание“ в чл. 160, ал. 1 и § 11 от ПЗР на ЗОВС на РБ, където се урежда пределна възраст за военна служба. Има смесване на понятия и термини, водеща до правния абсурд, че веднъж им се присвояват военни звания, а когато се определя пределната възраст за край на военната служба се използва термин „звание“, което според изискванията на правото за използване на недвусмислени определения ги изключва като тъждествени. В един и същ член от ЗОВС се използват термините „висши офицерски звания“ и „висши военни звания“ (справка чл. 136, ал. 1 и 2, спрямо ал. 3 на същия член). Факт е, че някои от промените са правени по-късно и са съобразени с общата логика на ЗОВС, докато други не са. Има необходимост от използване на унифициран понятиен апарат в ЗОВС на РБ по отношение на връзката военнослужещ – военно звание - щат. Затова когато се говори за звание, не трябва да се подразбира, че става на въпрос за военно звание, а трябва изрично да се записва с термина „военно звание“. Има ключова логическа взаимовръзка, която се прекъсва, ако се използва термина „звание“. Военнослужещи са само тези, на които им е присвоено военно звание (чл. 137 от ЗОВС – при приемането на военна служба на военнослужещите им се присвояват военни звания). В следващия член 138, ал. 1 са дадени военните звания, а в ал. 2 и 3 са дадени звания за курсанти и колежани. Това изключва курсантите и колежаните от военнослужещите, тъй като нямат присвоени военни звания. А на тях не могат да им се присвоят военни звания, тъй като не са им определени длъжности, на които да изпълняват задълженията си по военна служба. В чл. 152, ал. 2 изрично се уточнява, че изпълнението „на военната служба започва с полагането на военна клетва и встъпването в длъжност“. Пак ще повторя, че в „Класификатор на длъжностите на военнослужещите в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия“ няма длъжности за курсанти и колежани, както и няма звания за курсанти и колежани. Нищо не се споменава и в структурата на пълния цифров код на длъжността, обяснена в края на класификатора. Някой може ли да обясни, как в мирно време длъжността курсант я няма в класификатора, но във военно време най-вероятно трябва да се появи, след като те започват военновременната си служба (справка чл. 116, ал. 1, т. 4 и 5), без да променят длъжността? За мирно време не са достойни да се водят на военна служба, но за война са достойни да отдадат живота си за родината чрез изпълнение на военновременна		

<table>
<tr>
<td></td><td></td><td></td><td></td>
<td>служба. Сериозно ли? Господа от ръководството на Министерство на отбраната. На тази несправедливост трябва да се сложи край. В чл. 139 на ЗОВС изрично е записано, че „Приемането и изпълнението на военна служба от военнослужещите се основава на принципа на недопускане на дискриминация и осигуряване на равни възможности за професионална реализация съгласно предварително установени изисквания и критерии за заемане на длъжности във въоръжените сили“. Къде са равните възможности, когато курсанти и колежани не заемат длъжности във въоръжените сили, докато слушатели и курсисти заемат такива за времето на обучение (въпреки, че длъжност за слушатели също няма в Класификатора). И в двата случая в срока на изпълнение на военната служба влиза и срока на обучение във военните училища и академии.
Знам, че предложения за обсъждане проект на нормативен акт не е ЗОВС, но без отстраняване на несъответствията в ЗОВС не може да има и коректна терминология в предлаганата за обществено обсъждане наредба за статуса на курсанти и колежани от висшите военни училища.
С оглед на направения коментар, за отстраняване на констатираните несъответствия, преди приемането на Наредба за статуса на курсантите и колежаните от висшите военни училища, в кратък срок следва да се инициират и приемат следните допълнителни промени в ЗОВС на РБ:
<table>
<tr><th>Текст за промяна</th><th>Констатиран пропуск</th><th>Предложение за изменение</th></tr>
<tr><td>Чл. 160, ал. 1 от ЗОВС
§ 11 от ПЗР от ЗОВС</td><td>Думичката „звание“ е различна от думичката „военно звание“</td><td>Да се заменят думите „със звание“ с думите „с военно звание“</td></tr>
<tr><td>Чл. 138 от ЗОВС</td><td>Некоректно използване на термини</td><td>Чл. 138, ал. 1, т. 1, т. 2 и т. 3 – да се добави термина „военни/Военни“ пред думичката „звания/Звания“ с промяна на главната/малката буква според мястото в изречението.
Чл. 138, ал. 1, т. 4 – термина „Младши офицерски“ да се замени с „Младши офицери с военни“
Чл. 138, ал. 1, т. 5 – термина „Старши офицерски“ да се замени със „Старши офицери с военни“
Чл. 138, ал. 1, т. 6 – термина „Висши офицерски“ да се замени с „Висши офицери с военни“</td></tr>
</table>
</td>
<td>Не се приема</td>
<td>Направеното предложение за изменение на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и Класификатора на длъжностите не е в обхвата на настоящата наредба
Курсантите се обучават и подготвят за изпълнение на военната служба като професия и не са на длъжност във въоръжените сили, за разлика от военнослужещите. В посочения пример, тези обучаеми стават военнослужещи, присвоява им се военно звание и се назначават на длъжност.
Направената съпоставка между курсанти/колежани и слушатели и курсисти е несъстоятелна, защото са от различни категории.</td>
</tr>
</table>

				<table><tr><td>Чл. 136, ал. 1 и 2 Чл. 156, ал. 3 от ЗОВС</td><td>Некоректно използване на термини</td><td>Термина „висши офицерски звания“ да се замени с „висши военни звания“</td></tr><tr><td>Чл. 160, ал. 3 от ЗОВС на РБ Чл. 27, т. 6; чл. 136, ал. 1 и 2; § 11 от ПЗР</td><td>Некоректно използване на термин „висше офицерско звание“ или „висши офицерски звания“</td><td>Думичката „офицерско“ или „офицерски“ да се заменят съответно с „военно“ и „военни“.</td></tr></table> В същото време следва да се определят длъжности в Класификатор на длъжностите на военнослужещите в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, които да се заемат от слушатели, курсанти и колежани. За курсистите принципно не е необходимо, тъй като курсовете са с по-малка продължителност и въведената практика е да се командироват. На базата на актуализирания класификатор ще могат да се определят и съответните кодове за звания и длъжности, свързани с определяне на възнагражденията на обучаемите във военните училища и академии. В миналия коментар от 06.08.2026 г. отбелязах, че не може да се дава стипендия за звание на курсанти или колежани. Оценката на държавата за равнището на възнаграждението за тези звания ще покаже и дали не ги подценява (когато им дава по-малко възнаграждение от приравнените към тях военни звания за войници и сержанти). Различните възнаграждения за военни звания от еднакво ниво е в чист вид дискриминация, докато за длъжностите е допустимо, доколкото длъжностите са уникални с включените изисквания за тяхното изпълнение. Време е практически да се направят тези неотложни стъпки, които да не оставят никакво съмнение, че ръководството на Министерство на отбраната не създава условия за дискриминация по статус на курсантите и колежаните, спрямо останалите военнослужещи.		
21.	26.08.2026 17:10 Портал за обществени консултации	Вълчо Атанасов	☒ Лицето действа от свое име ☐ Лицето защитава позиция от името на друго лице/група лица: ….	Предложения за изменения в Проекта на Наредбата: 1. В чл. 15, ал. 1, т. 4 текстът „да прекъсват или продължават обучението си“ да се измени по следния начин: „да прекъсват обучението си, както и да го продължават след това“ <u>Мотиви:</u> Според мен този текст е по-коректен. Първо се прекъсва обучението и след това може да се продължи. Аналогичен е и текстът в Закона за висшето образование.	**Приема се**	Направеното предложение е целесъобразно с оглед постигане на синхронизация с текстовете на Закона за висшето образование. *В тази връзка, в **чл. 15, ал. 1, т. 4** текстът „да прекъсват или продължават обучението си“ да придобие вида „да прекъсват обучението си, както и да го продължават след това“.*
				2. В чл. 36, ал. 3 текстът „начална подготовка“, както и в ал. 4 текстът „начална военна подготовка“ да се замени с текста „базова военна подготовка“ <u>Мотиви:</u> Направеното предложение е съответствие с учебните планове на курсантите.	**Приема се**	Направеното предложение е целесъобразно с оглед постигане на съответствие с учебните планове на курсантите. В тази връзка, в **чл. 36 ще се направят следните изменения:** *1. В ал. 3 текстът „начална подготовка“, се заменя с*

						текстът „базова военна подготовка“ 2. *В ал. 4 текстът „началната военна подготовка“, се заменя с текстът „базова военна подготовка“.*
				3. В чл. 54 да се направят следните изменения: **1) ал. 2** да се измени по следния начин: „(2) Финансовите средства за курсантите и колежаните по ал. 1 се изплащат въз основа на заповед на началника на висшето военно училище.“ **2)** да се създаде **нова ал. 3**: „(3) Финансовите средства за курсантите и колежаните по ал. 1 се определят ежегодно със заповед на министъра на отбраната и са в размер не по-малко от размера, определен в акта на министъра на отбраната по чл. 226 от ЗОВСРБ.“ Мотиви: Направеното предложение ще доведе до синхронизиране на текста със ЗОВСРБ, а единствената препратка към акта по чл. 226 от ЗОВСРБ, която ще остане е размерът на тези финансови средства.	**Приема се**	Направеното предложение е целесъобразно и ще доведе до синхронизиране на текста със ЗОВСРБ. В тази връзка, в **чл. 54 се правят следните изменения:** *1. Текста на ал. 2 придобива вида:* *„(2) Финансовите средства за курсантите и колежаните по ал. 1 се изплащат въз основа на заповед на началника на висшето военно училище.“* *2. Създава се **нова ал. 3**:* *„(3) Финансовите средства за курсантите и колежаните по ал. 1 се определят ежегодно със заповед на министъра на отбраната и са в размер не по-малко от размера, определен в акта на министъра на отбраната по чл. 226 от ЗОВСРБ.“*
				4. В чл. 61 да се създаде нова ал. 5: „(5) Равностойността в евро на наградите по ал. 4, т. 4 и 5 не се облага с данък.“ Мотиви: С тази промяна текстът ще се синхронизира с чл. 240, ал. 5 от ЗОВСРБ, която регламентира, че равностойността в евро на наградите на военнослужещите не се облагат с данък.	**Приема се**	Направеното предложение е целесъобразно и ще доведе до синхронизиране на текста с чл. 240, ал. 5 от ЗОВСРБ. В тази връзка, в **чл. 61 се прави следното допълнение:** В чл. 61 се създава нова ал. 5: *„(5) Равностойността в евро на наградите по ал. 4, т. 4 и 5 не се облага с данък.“*
				5. В чл. 62, ал. 3 текстът „от преките командири/началници на висшите военни училища“ да се измени по следния начин: „от преките им командири/началници“ Мотиви: Считам, че по този начин текстът е по-ясен и коректен.	**Приема се**	Направеното предложение е целесъобразно и следва да се отрази. В тази връзка, в **чл. 62, ал. 3 ще се направи следното изменение:** *Текста „от преките командири/началници на висшите военни училища“ се заменя с текста*

						„от преките им командири/началници“
				6. Текстът на чл. 65, ал. 1, т. 7 да се премести като нова т. 7 на чл. 67. Мотив: В чл. 65, ал. 1 хипотезите са свързани с извършване на нарушение, което е необратимо и при което обучаемият няма как да възстанови права или да се обучава повторно. 6. Придобиването на друго гражданство е несъвместимо с обучението във военно училище, но то не е нарушение. Ами ако се откаже от другото гражданство? Според мен този текст трябва да се премести в чл. 67, ако такава хипотеза стане факт курсантът/колежанинът се отстранява, но не по дисциплинарен ред.	**Не се приема**	Придобиването на друго гражданство по време на обучението представлява несъвместимост с обучението във военно училище. Извършването на това действие въпреки съществуващата забрана представлява съзнателно поведение, с което се поставя лицето в състояние на несъвместимост с обучението**.**
				7. В чл. 71 да се направят следните изменения: **1)** да се създаде **нова ал. 2**: „(2) При прекратяване на договора по чл. 31, ал. 1 и изявено желание на курсанта да бъде преместен в специалност извън професионално направление „Военно дело“ като студент в редовна, задочна или дистанционна форма на обучение, същият се премества, без да бъде отписван от висшето военно училище като възстановява разходите за издръжка и обучение за периода, в който е бил обучаван, по реда на ал. 5.“ **Мотиви:** Има случаи, в които поради една или друга причина се прекратява договора за обучение на даден курсант, но същият изявява желание да продължи обучението си по гражданската специалност, по която се е обучавал до момента или по друга гражданска специалност във висшето военно училище. С тази алинея ще се даде възможност на такива курсанти, след като възстановят направените разходи за тях да бъдат преместени и да продължат обучението си във висшето военно училище, без да се налага отново да преминават процедури по кандидатстване и записване. Да, тези обучаеми вече няма да са курсанти, но те ще останат част от висшето военно училище. Такава хипотеза съществува и към момента в Правилниците за устройство и дейността на висшите военни училища и не виждам причина да бъде премахната. **2)** досегашните алинеи 2, 3, 4 и 5 да станат съответно 3, 4, 5 и 6.	**Не се приема**	Направеното предложение е нецелесъобразно предвид факта, че след прекратяването на договора се прекратява и статуса на курсантите, т. е. лицето вече не е „военнослужещ с особен статус“ а студент, а обхвата на настоящата Наредба е насочен единствено „курсантите и колежаните“. Посочената разпоредба може да бъде регламентирана в Правилниците за устройство и дейността на висшите военни училища с оглед предоставянето на това право на студентите с прекратен договор за военна служба.
				Да се създаде **нова ал. 7**: „(7) Курсантите и колежаните, на които е прекратен договорът по чл. 31, ал. 1 в случаите по чл. 70, ал. 1, т. 1 и 2, не възстановяват разходите за издръжка и обучение.“ Мотиви: В тези случаи прекратяването на договора не е по вина на курсанта и колежанина и както военнослужещия не възстановява разходи в тези случаи, същото трябва да се отнася и за курсантите и колежаните. Това е предвидено и за курсанти, които са станали военнослужещи (войници) – чл. 260а, ал. 6 от ЗОВСРБ.	**Не се приема**	Направеният коментар, е правилен, но към настоящия момент не съответства на разпоредбите на ЗОВСРБ с оглед на факта, че направените предложения се съдържат в публикувания за обществено обсъждане ЗИД на ЗОВСРБ, и могат да бъдат регламентирани в Наредбата след обнародването му в Държавен вестник.
				8. Чл. 81 да отпадне. Мотиви: В чл. 78 и 79 е разписано какво се случва със служебните дела и АСК на курсантите и колежаните.	**Приема се частично**	Направеният коментар по отношение на чл. 81 от Наредбата е коректен предвид факта, че в чл. 78 и

						79 е разписано какво се случва със служебните дела и АСК на курсантите и колежаните и изпращането на съпътстващата документация, след завършване на обучението им. Обхватът на чл. 81 от Наредбата по своята същност е насочен към изпращането на съпътстващата документация на тези курсанти, които не са завършили. Направеният коментар във връзка с алинея 1 на чл. 81 е коректен, дотолкова доколкото текста е насочен отново към „завършилите“ курсанти, а не към „напусналите по собствено желание или отписани“. С оглед на факта, че в чл. 79 е разписан ред за изпращането на АСК до военните формирования след завършването на обучението, както и факта че чл. 81 е съотносим към само за курсанти, които не са завършили обучението си, то ал. 2 (отнасяща се за изпращане на АСК до военните формирования след завършване на обучение) следва да се отмени. С оглед на изложеното чл. 81 следва да се измени, с насоченост към единствено тези курсанти, които не са завършили обучението си. В тази връзка, **чл. 81, придобива вида:** *„Чл. 81 (1) Служебните дела на курсантите и колежаните, напуснали по собствено желание след положена военна клетва или отписани от висшето военно училище по слаб успех се съхраняват 5 години с персонален лист, а при липса на техническа възможност - с копие на АСК“.* *(2) След изтичането на петгодишния срок служебните дела*

						се сдават в архив по реда на Закона за Националния архивен фонд.“
				9. В § 3 от Преходни и заключителни разпоредби (Наредба № Н-5/02.04.2015 г. за условията, реда и нормите за осигуряване на безплатна храна и ободряващи напитки в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия в мирно време (Загл. изм. - ДВ, бр. 85 от 2018 г., в сила от 16.10.2018 г.) да се направят следните изменения: 1) В т. 2 букви „а“ и „в“ да отпаднат. Мотиви: Според мен, ако в чл. 3 промяната е само да се отмени ал. 4 ще се реши въпросът какво правим с курсантите и колежаните, ако се стигне до момент, в който във военните училища няма храна по обективни причини. С промените в ЗОВСРБ и с разпоредбите в настоящата Наредба е указано достатъчно ясно кога и какво се полага на курсантите и колежаните, а в Наредба Н-5 са разписани нормите, условията, реда и размерите.	**Приема се частично** **Не се приема**	Предложението за промени на чл.3, ал.1, буква „**а“** и буква **„в**“ е съобразено с разпоредбата на чл.142, ал. 2, точка 1, буква **„з“** от ЗОВСРБ, съгласно която на курсантите и колежаните се осигурява храна и ободряващи напитки, а при изпълнение на задачи, свързани с учебния процес и подготовката им за изпълнение на военна служба, като професия, извън постоянното им място за обучение - храна и ободряващи напитки или равностойността им в евро - по норми, при условия, по ред и в размери, определени с акт на министъра на отбраната. С настоящите промени в Наредба Н-5 от 2015 г. на министъра на отбраната се въвеждат изискванията, заложени в ЗОВСРБ за осигуряване на безплатна храна на курсантите и колежаните.
				2) т. 3 да се измени по следния начин: „В чл. 11, ал. 1, т. 2 след думата „курсантите“ се поставя запетая и се добавя „колежаните“. Мотиви: Според мен този текст е по-коректен тъй като няма дежурни от професионалните сержантски (старшински) колежи, има дежурни във висшите военни училища. Със заповед на съответния началник на висше военно училище се определя какъв наряд и от кого се дава.	**Приема се**	Съгласно чл. 2 ал. 2 от проекта на Наредбата, колежаните са български граждани, приети в професионалните колежи към висшите военни училища в дневна форма на обучение за придобиване на IV степен на професионална квалификация в професионално направление „Военно дело и отбрана“. Професионалните колежите са част от висшите военни училища. Дежурните от професионалните сержантски

						(старшински) колежи са част от дежурните във висшите военни училища. Съгласно чл. 27, ал. 1 от проекта на Наредбата, съставът на денонощния наряд се определя със заповед на началника на висшето военно училище. **В тази връзка, § 3, т. 3 от ПЗР придобива вида:** *„3. В чл. 11, ал. 1, т. 2 след думата „курсантите“ се поставя запетая и се добавя „колежаните“.*
				3) Предложените промени **в т. 6**, касаещи чл. 42, ал. 1 да отпаднат и цялата ал. 1 да се отмени. Мотиви: Така написан текстът в ал. 1 на чл. 42 е некоректен. Има случаи, в които на курсантите и колежаните се осигурява евровата равностойност на храната. В ЗОВСРБ и в настоящата Наредба е указано достатъчно ясно кога и какво се полага на курсантите и колежаните, затова предлагам ал. 1 да отпадне.	**Не се приема**	Направеното предложение за отмяна на чл. 42, ал. 1 е нецелесъобразно предвид факта, че в чл. 3 са представени общите положения, а смисълът на чл. 42 е да развие същите детайлно. Предложеният текст в проекта на Наредба, касаещ § 3, т. 6, за допълненеи на чл. 42, ал. 1 е насочено само към добавяне на текста „и на колежаните от професионалните сержантски (старшински) колежи.“. В този си вид, текста не обхваща направеното изключение в чл. 3, ал. 5 – при невъзможност да им се осигури храна или ободряващи напитки извън извън постоянното им място за обучение да им се изшлаща равностойността им в евро. В тази връзка, е целсъобразно текста на чл. 42, ал. 1 да придобие вида: *„(1) На курсантите от висшите военни училища и на колежаните от професионалните сержантски (старшински) колежи се осигурява ежедневно безплатна храна за срока на тяхното обучение, а в случаите по чл. 3, ал. 5, предложение второ - храна и ободряващи напитки или равностойността им в евро.“.*

				4) Т. 7 да се измени по следния начин: „В Приложение 2 в заглавието на приложението след думата „курсантите“ се поставя запетая и се добавя „колежаните“. Мотиви: Според мен този текст е по-коректен тъй като няма дежурни от професионалните сержантски (старшински) колежи, има дежурни във висшите военни училища. Със заповед на съответния началник на висше военно училище се определя какъв наряд и от кого се дава.	**Приема се**	Дежурните от професионалните сержантски (старшински) колежи са част от дежурните във висшите военни училища. Съгласно чл. 2 ал. 2 от проекта на Наредбата колежите са част от висшите военни училища. Освен това, съгласно чл. 27, ал.1 от проекта, съставът на денонощния наряд се определя със заповед на началника на висшето военно училище. **В тази връзка, § 3, т. 7 придобива вида:** *„7. В Приложение № 2 в заглавието на приложението след думата „курсантите“ се поставя запетая и се добавя „колежаните“.*
II. Постъпили коментари на портала за обществено обсъждане						
1.	05.08.2026 16:46 По система “Eventis” R7	Петър Велчев	☐ Лицето действа от свое име ☒ Лицето защитава позиция от името на Съюза на военноинвалидите и военнопострадалите	СТАНОВИЩЕ – ПРЕДЛОЖЕНИЕ на Съюза на военноинвалидите и военнопострадалите по така представения Проект на Наредба за статута на курсантите и колежаните във висшите военни училища. Ръководството на съюза на военноинвалидите и военнопострадалите след като се запозна обстойно - според възможностите си и насочеността си, като „ТУРАТО” в общата монета с „ЕЗИТО” - монетата от двете институции Съюз на военноинвалидите и военнопострадалите и Министерството на отбраната, представя становището си с предложения за преценка и включване на основни права и задължения касаещи статута на курсантите и колежаните в така представеният Проект на Наредба за статута на курсантите и колежаните във висшите военни училища на сайта на Министерството на отбраната в раздела „За обществено обсъждане” - качена на 27.07.2026 година с обция до 27.08.2026 година да се подават становища и предложения. Ръководството следи винаги с интерес нещата качени в тази рубрика и винаги изпраща становища и предложения за - един вид обогатяване на нормативните документи, когато те касаят проблематика и права на членове та „ТУРАТО” с една единчка цел - отговорност и ангажираност към пострадалите при или по повод изпълнение на военна служба, както е правела нашита организации в продължение на 111-години от създаването си, била е рамо до рамо до Министерството на войната, съвсем малко до Министерството на народната отбрана/поради ред причини, които можем да обсъдим/ и изцяло до Министерството на отбраната „ЕЗИТО” в общата монета - където благодарение на Съюза е възстановена политиката към военноинвалидите и военнопострадалите съществувала в Министерството на войната чрез закони на Техни Величества Цар Фердинанд първи и Цар Борис трети - възстановители сме на отделението за грижа към военноинвалидите и военнопострадалите през 1992 година при министър Валентин Александров - като дирекция „Социална политика” - сега като „Дирекция „Социална политика и политика		

				по военно-патриотично възпитание”/на тема дирекция и развитието и и особено в сегашното и състояние - има много неща, които трябва да се направят и особено с така казаното ново начало от горе долу три месеца или 100 дни, които наближават - наложително и спешно иначе пак продължаваме с глупостите които се сътворяват от нека кажем близо 34 години от възстановяването на дирекцията през 1992 година - исторически и практически факт и истинна./ Между другото през м. ноември ние заедно двете институции чествахме 100 години от учредяването на „Отделението за грижа към военноинвалидите и военнопострадалите” /разбира се след много зор и натиск от наша страна и явно дядо Запрянов разбра, че се излага - тъжно нали?/. Та съжаляваме за този малък увод - налагаш се и задължителен - за да се знае как стоят исторически и фактически нещата и, че трябва да се поправят и на това разчитаме на генерал Радев и сегашното ръководство на министерството на отбраната и пак още нещо - едно време имаше една трилогия „Строители на съвременна България” - от един истински българин от Ресен/Българско - Симеон Радев - хората за 20 години след 5 вековно турско робство изправят държавата, държавността, институционално, икономически, стопански я правят развиват страната така, че сме сред първите държави в Европа и сега от 36-години имаме реално „36-ет години Разрушители на съвременна България” и факта че „Мафията си има държава и държавата е България” - сега влизаме в едно ново време и шанс за рестартиране на държавата, държавността и институциалността. И СЕГА ПО ТЕМАТА ЗА НАРЕДБАТА ВЕЧЕ: Може би има много неща, с които да помогнем и споделим за нейното пълно юридическо и фактическо оформяне и ще си поделим да предложим следните неща, за включване в наредбата, както следва - първо в областта която касае евентуалното придобиване на качеството „военноинвалид н/или военнопострадал” следствие изпълнение на военната служа по време на обучението от страна на курсантите и колежаните;		
				1. Глава „ВТОРА” — РАЗДЕЛ Х „Здравно осигуряване и опазване на здравето. Тъй като смятаме, че допълнителен основен елемент в тази глава следва да бъде и проблема с - дейностите по осигуряване на здравословните и безопасни условия на труд . Тук трябва да има и членове в тази посока и на база нормативния документ приет със Заповед на министъра на отбраната № ОХ-7 от 03.01.2024 година със следното съдържание: „Относно утвърждаване на Правила за дейността по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия”. Тъй като въпросното обучение на курсантите и колежаните се извършва във военните училища, който казано ей така са част от Българската армия наредбата следва да е в сила и се изпълнява в целият си обем. Може би Вие ще прецените, но в така структурираната наредба и посочените 6/шест/ члена от въпросния раздел 10 - предложеното от нас може да се запише, примерно като алинея/и към чл. 51 или: **А./** Към чл. 51се създават нова ЧЕТИРИ АЛИНЕИ със следното съдържание: „Чл.51./2/. Курсантите и колежаните се запознават и обучават по приетите със заповед на министъра на отбраната Правила за дейността по осигуряване на	**Не се приема**	Задължението за осигуряване на здравословни и безопасни условия за обучение на курсантите и колежаните е заложено в договорите

				здравословни и безопасни условия на труд в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия. /3/ След повеждане на началния инструктаж на курсанта/колежанина, служебните бележки/ако се издават такива, а това е задължително/ се съхраняват в служебните им досиета. /4/ Провежданите на периодични и извънредни инструктажи се отразява в книгата за инструктажите с подожен подпис на инструктираното лице. /5/ По време на инструктажа на курсантите/колежаните се набляга на чл. 27. ал. 1 от т. 1-9 за задълженията на инструктираните лица.		за военна служба, като задължение на началниците на висше военни училища. В тази връзка, длъжностно лице по здравословни и безопасни условия на труд към съответното висше училище има задължение за организиране на първоначалното им запознаване с предвидените мерки за безопасност, провеждане на всички видове инструктажи, както за водене и съхраняване на съпътстващата документация.
				2. Глава „ВТОРА” - РАЗДЕЛ XI „Материално осигуряване” В така структурираната наредба предлагаме в чл. 57 - така предложеният текст да е АЛИНИЯ 1 и се създадат ЧЕТИРИ НОВИ АЛИНЕИ със следните съдържания, както следва: А./ В чл. 57, съществуващия текст става алинея 1 и се създават четри нови алинеи със следните съдържания:: 57./1/…….. НОВИТЕ АЛИНЕИ, както следва: Чл. 57./2/ При смърт или злополука на курсантите/колежаните при или по повод изпълнение на задълженията във връзка с подготовката им за изпълнение на военна служба/служба в други министерства и ведомства, като професия и последващо освидетелстване по установения ред като негоден за военна служба, същият се насочва към ТЕЛК, където се освидетелства като трудова злополука и професионално заболяване/чл. 78 и 79 от КСО/ с определен процент загубена работоспособност. /3/ При смърт на курсанта/колежанин - съпругата, децата и родителите им се освидетелстват по установения ред в Министерството на отбраната, им се присъжда „качеството военнопострадал”, завеждат се в Централния регистъра за военноинвалиди и военнопострадали към Министерството на отбраната издават и им се издават книжки за военнопострадал, като същите ползват правата по Закона за военноинвалидите и военнопострадалите. /4/ Курсантите/колежаните освидетелствани като негодни за военна служба следствие, инцидент и признати на това основание, че са пострадали при или по повод изпълнение на военната служба и получили процент загубена работоспособност, същите се насочват към Министерството на отбраната и на база подадени документи им се присъжда „качеството военноинвалид”, завеждат се в Централния регистъра за военноинвалиди и военнопострадали към Министерството на отбраната и им се издават книжки за военноинвалид, като същите ползват правата по Закона за военноинвалидите и военнопострадалите. /5/ При смърт на военнопострадал по чл. 3 същият ползва права по чл. 22 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите. Принципно, курсантите и колежаните подписват два договора с министъра на отбраната за обучението и друго-то ведомство, за което се обучават - през цялото време	**Не се приема**	Част от предложените разпоредби възпроизвеждат права и правни последици, които произтичат пряко от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите (ЗВВ). Съгласно чл. 3, ал. 1 ЗВВ, курсантите от висшите военни училища и колежаните по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България са включени в кръга на лицата, които при наличие на предвидените в закона предпоставки могат да придобият качеството „военноинвалид“. Съответно чл. 4, т. 1 ЗВВ определя като военнопострадали преживелия съпруг, децата и родителите на курсант или колежанин, загинал при или по повод изпълнение на военната служба или подготовката за нея. Поради това не е необходимо тези разпоредби да бъдат възпроизвеждани в проекта на наредба. С подзаконов нормативен акт не могат да се изменят или допълват законовите предпоставки за придобиване на качеството „военноинвалид“ или „военнопострадал“, нито да се разширява или ограничава кръгът на правоимащите лица, определен със закон.

				на обучението си те са под юрисдикцията на МО за курса на обучение и каквото и да се случи те остават в юрисдикцията на министерството.		Предложението не съответства на установения в ЗВВ ред за установяване на качеството „военноинвалид“ или „военнопострадал“. Съгласно чл. 12 ЗВВ качеството „военноинвалид“ или „военнопострадал“ се установява от Министерството на отбраната след подаване на заявление от заинтересованото лице и представяне на необходимите документи. След установяване на съответното качество, на лицето се издава книжка и то се вписва в Централния регистър на военноинвалидите и военнопострадалите, като качеството се придобива от датата на подаване на заявлението. Условията и редът за неговото установяване, необходимите документи, както и воденето на регистъра са предмет на специалната наредба, приета от Министерския съвет на основание чл. 13 ЗВВ (Наредба за реда за установяване качеството на военноинвалид или на военнопострадал и за създаването, воденето и съдържанието на Централния регистър на военноинвалидите и военнопострадалите). Този ред не може да бъде изменян или допълван с наредба на министъра на отбраната, издадена на друго законово основание. В предложената ал. 2 на чл. 57 се смесват производства с различен предмет и различни компетентни органи - установяване на годност за военна служба, медицинска експертиза на работоспособността, признаване на злополуката за трудова и отпускане на пенсия за инвалидност. Тези производства се

						провеждат от различни компетентни органи и при условия и по ред, определени в отделни нормативни актове. Органите на медицинската експертиза определят вида и степента на увреждането, както и процента на трайно намалената работоспособност, но не признават злополуката за трудова. Признаването или непризнаването на злополуката за трудова се извършва по реда на Кодекса за социално осигуряване от компетентното териториално поделение на Националния осигурителен институт. Разпоредбите на чл. 78 и 79 КСО уреждат правото на пенсия за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест и нейния размер, а не процедурата за признаване на злополуката. Предложените разпоредби не съответстват на предмета и систематичното място на чл. 57. Действащият текст урежда поемането от Министерството на отбраната на разноските по погребението при смърт на курсант или колежанин и възможността при съгласие на близките да бъде организиран военен ритуал. Въпросите, свързани със злополука, медицинска експертиза, освидетелстване, признаване на трудова злополука и установяване на качеството „военноинвалид“ или „военнопострадал“, не се отнасят до предмета на раздел XI „Материално осигуряване“ и не следва да бъдат уреждани като алинеи към този член. Предложената ал. 5 съдържа правна и терминологична неточност. Кръгът на лицата, които могат да

						придобият качеството „военноинвалид“, е определен в чл. 3 ЗВВ, а кръгът на лицата, които могат да придобият качеството „военнопострадал“ – в чл. 4 ЗВВ. Правата на военноинвалидите и военнопострадалите възникват при наличие на предвидените в закона предпоставки и се упражняват по установения в него ред. Поради това не е необходимо същите правила да бъдат възпроизвеждани в проекта на наредба. При смърт на военноинвалид, кръгът на лицата, които могат да придобият качеството „военнопострадал“, се определя по смисъла на чл. 4, т. 2 ЗВВ. Правото по чл. 22 от ЗВВП възниква при наличието на предвидените в закона предпоставки и се упражнява по установения ред, поради което не е необходимо да се възпроизвежда в настоящата наредба. Неотносимо към предмета на наредбата е и изложеното съображение, че през срока на обучението си курсантите и колежаните се намират „под юрисдикцията на Министерството на отбраната“. Това обстоятелство не обосновава включването на предложените разпоредби в проекта на наредба. Компетентността на държавните органи и редът за установяване на качеството „военноинвалид“ или „военнопострадал“ не се определят от правоотношенията, свързани с обучението, а непосредствено от приложимите законови и подзаконови нормативни актове.
				Б./ Може би принципно не сме разбрали - след като завършат курсантите/колежаните - те получават ли „ВОС” - как беше военно отчетна специалност ли или там каквото е.	**Не се приема**	На основание изискванията на Правилника за прилагане на Закона за отбраната и въоръжените сили на

						Република България, военноотчетната специалност е регламентирана в заповед на министъра на отбраната и съответства на придобитата специализация от специалностите във висшите военни училища.
2.	Получено по имейл на 11.8.2026 г. в 11:09	EUROMIL	☐ Лицето действа от свое име ☒ Лицето защитава позиция от името на EUROMIL	Становище на EUROMIL относно статута на курсантите във висшите военни училища в Република България Брюксел, 10 август 2026 г. *(превод от английски на български език, съгласно текста па полученият файл по имейл. Ппреводът е извършен с лицензиран софтуер DeepL Translate)* Асоциацията „Приятели на Българската армия“ се обърна към EUROMIL с молба да даде становище относно статута на курсантите във висшите военни училища в България и, по-конкретно, относно предложението периодът на военното образование да бъде признат за военна служба със съответните трудови и социалноосигурителни права. Въпросът възниква в контекста на проекта за наредба относно статута на курсантите и студентите от висшите военни училища. Въпросът не се състои просто в това дали курсантите трябва да бъдат определяни като студенти, стажанти или военнослужещи. Според EUROMIL решаващ фактор е същността на връзката между кадета и държавата: поетите задължения, степента на военно подчинение, изпълняваната обществена функция, както и правната и социалната защита, свързана с тази връзка. 1. Въпросът, повдигнат в България Представеният на EUROMIL материал показва противоречие в настоящия правен подход. Курсантите се определят като военнослужещи със „специален статут“, докато в същото време периодът на тяхното обучение се разглежда по същество като подготовка за бъдеща военна служба, а не като период на служба, даващ право на признаване в областта на трудовото право и социалното осигуряване. Българската асоциация твърди, че това не отразява адекватно реалността на живота на курсантите. Курсантите постъпват във военно учебно заведение, подчиняват се на военна дисциплина и йерархия, преминават военно обучение и изпълняват военни задължения, приемат ограничения, които не важат за цивилните студенти, и се ангажират с последваща служба във въоръжените сили. Материалът също така посочва потенциалната им военна роля във военно време. Тези елементи повдигат основателен въпрос дали разглеждането на целия период единствено като образование осигурява съгласуван баланс между задълженията и правата. EUROMIL не се стреми да определя тълкуването на българското национално законодателство или изхода от производствата пред националните институции. Тя също така не предполага, че курсантите трябва във всяко отношение да имат същия статут като офицерския състав. Въпросът е по-тесен: дали отличителният характер на военното образование като обществена служба следва да получи съответното		

				признание в областта на труда и социалната закрила. 2. Оценката на EUROMIL Военното образование е нещо повече от обикновено висше образование Военните академии имат образователна функция, но тяхната цел не е само образованието. Те са част от системата за кадрово осигуряване и формиране на въоръжените сили. Държавата ги създава и финансира, за да подготви офицери и други военни специалисти, способни да изпълняват отбранителната мисия на въоръжените сили. Академичното образование е съществено средство за постигането на тази цел; формирането на военен капацитет е обществената цел, която се обслужва. Това отличава курсанта от обикновения студент. Гражданският студент обикновено има свободата да реши как впоследствие ще използва придобитата квалификация. Курсантът влиза в структурирана връзка с въоръжените сили, в която образованието, военното обучение, дисциплината и бъдещият ангажимент за служба са взаимосвързани. Следователно курсантът не получава образование само за лична полза, а вече участва в процес, организиран от държавата за създаване на военен капацитет. Същността на връзката има значение За EUROMIL правната оценка не трябва да зависи изключително от етикета, прикачен към съответното лице. Означението „студент“, „стажант“ или „военнослужещ със специален статут“ е от значение, но само по себе си не може да отговори на въпроса какви социални последствия следва да настъпят. Трябва да се вземат предвид и действителните характеристики на връзката. В случая с България тези характеристики включват постъпване във военно учебно заведение, подчинение на военна власт, военна дисциплина и подготовка, ограничения, надхвърлящи тези на обикновените студенти, както и задължително задължение за служба след завършване на обучението. Взети заедно, тези елементи поставят курсантите в положение, което се различава качествено от това на обикновените граждански студенти, и придават на периода на тяхното обучение ясен характер на обществена служба. Задълженията трябва да бъдат съпътствани от подходяща социална защита Принципът, че военнослужещият е „гражданин в униформа“, е в основата на подхода на EUROMIL. Военнослужещите остават граждани с основни и социални права, дори когато изискванията на военната служба оправдават конкретни ограничения. Това предполага взаимна отговорност: когато държавата изисква от лицата да приемат определени задължения и ограничения в обществен интерес, правната рамка трябва да осигурява подходяща защита и признание. Този принцип е важен и за курсантите, въпреки че техният статут е преходен. От това не следва, че всяко право на военнослужещ с офицерско звание трябва да се прилага от първия ден на военното обучение. От това обаче следва, че съществените военни задължения не трябва да се третират като юридически несъществени при определянето на социалната защита. Подходящото ниво и форма на признаване могат да варират, но трябва да съответстват на реалността на взаимоотношенията. По тази причина ЕУРОМИЛ вижда силни аргументи за признаване на периода,		

				прекаран във висше военно училище, за целите на трудовото и социалното осигуряване. Такова признаване може да се изрази чрез стаж за пенсиониране, трудов стаж, социално осигуряване или друг механизъм, избран от българския законодателен орган. Съществото е, че годините, през които курсантът вече е интегриран във военната система и подлежи на нейните задължения, трябва да получат значимо социално признание. 3. Защо това е важно и за въоръжените сили Въпросът е от значение и за набирането и задържането на кадри. Млад човек, постъпващ във военна академия, поема дългосрочен професионален ангажимент още в ранния етап от своя зрял живот. Когато след няколко години военно образование следва значително задължение за служба, начинът, по който държавата признава тези години, изпраща важен сигнал за стойността, която тя придава на този ангажимент. Следователно признаването не трябва да се разглежда единствено като допълнителен финансов разход. Ясната и справедлива социална защита е част от надеждна политика по отношение на военния персонал. Тя може да укрепи доверието в институцията, да допринесе за привлекателността на военната кариера и да подкрепи дългосрочната устойчивост на въоръжените сили. Няма нужда България да възпроизвежда единен европейски модел. Националните системи се различават. Съответните европейски принципи са по-скоро правната сигурност, пропорционалността, справедливото третиране и адекватната социална защита за онези, които поемат военни задължения. 4. Вътрешно законодателство и европейски примери Съгласно член 98 от Закона за военната служба (наричан по-нататък: ЗОВСРБ) трябва да се разграничат три категории лица, обучаващи се във военни академии, висши военни училища и професионални колежи: офицери, следващи магистърска степен (слушатели), лица, следващи бакалавърска степен във висши военни училища или четвърта степен в професионални колежи (кадети), и български граждани, следващи четвърта степен (студенти в колежи). Член 116, алинея 1 от Закона за военната служба в Република Сърбия (ZOVSRB) постановява, че от часа и датата на обявяване на военно положение или военно право започва военната служба за военнослужещите, резервистите, които към този момент се намират във въоръжените сили, курсантите и студентите. Член 135, параграф 2 от Закона за военната служба в Сърбия и Босна (ZOVSRB) постановява, че курсантите и студентите са военен персонал със специален статут, който се определя с наредба на министъра на отбраната. Съгласно член 142 от Закона за военната служба в Република Сърбия (ZOVSRB), курсантите и студентите, подготвяни за нуждите на Министерството на отбраната, сключват с министъра на отбраната или с упълномощено от него длъжностно лице договор за военна служба, чийто срок включва периода на обучение. За срока на обучението във висшите военни училища и в професионалните колежи курсантите и студентите, подготвяни за нуждите на Министерството на отбраната, се подготвят за военната служба като професия и получават стипендии; материално		

				обезщетение; медицински грижи; задължителна застраховка срещу смърт и инвалидност; настаняване в общежития на висшите военни училища; транспорт и настаняване, когато се намират извън постоянното си място на обучение, пътуване до и от мястото за почивка на територията на страната веднъж годишно; храна и напитки (или тяхната равностойност в евро); упражняване на правата по член 226з и др. Времето на обучение на курсантите и студентите не се зачита като трудов стаж. Курсантите и студентите, които са завършили обучението си за нуждите на Министерството на отбраната, са длъжни да изпълняват военна служба за срок не по-малко от 10 години. Много европейски държави, като Белгия, Франция, Гърция, Нидерландия, Германия и Унгария, при определени условия третират времето, прекарано в академията, като активна военна служба, като то се зачита за пенсионна възраст. 5. Съответни европейски и международни принципи Горната оценка се подкрепя от европейски и международни стандарти, които са приложими за България. Тези инструменти не предписват еднозначно решение за статута на военните кадети, но предоставят важна рамка за оценка на социалната защита, правата на членовете на въоръжените сили и същността на отношенията, в рамките на които се извършва труд или обществена служба. България е страна по Преразгледаната европейска социална харта. Член 12 признава правото на социална сигурност, а България е приела член 12, §1–4. i Съветът на Европа отбелязва също, че съгласно член 5, алинея 4 от българската Конституция ратифицираните международни инструменти, които са влезли в сила, са част от вътрешното право и имат предимство пред противоречащото им вътрешно законодателство. Хартата не определя дали годините, прекарани във военна академия, трябва да се считат за стаж за пенсиониране. Тя обаче предоставя задължителна европейска рамка за социални права, в рамките на която следва да се разглеждат адекватността и съгласуваността на социалната защита. От особено значение е Препоръка CM/Rec(2010)4 на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно правата на човека на членовете на въоръжените сили. В препоръката се посочва, че членовете на въоръжените сили, независимо от техния статут, следва да се ползват от правата, гарантирани от Европейската конвенция за правата на човека и Европейската социална харта, доколкото държавите са обвързани с тях. В нея също така се признават, за професионалния военен персонал, права, свързани със справедливо възнаграждение, пенсии за старост, здравна защита и безопасност на работното място. Въпреки че Препоръката не определя конкретно положението на курсантите, тя подкрепя принципа, залегнал в подхода на ЕУРОМИЛ за „граждани в униформа“: специфичните задължения и ограничения на военния живот не отнемат социалните права и следва да бъдат съпътствани от подходяща правна защита. Препоръка № 198 на МОТ относно трудовото правоотношение предоставя още един полезен принцип. В нея се посочва, че наличието на трудово правоотношение следва да се определя предимно въз основа на фактите, свързани с извършването на работа и възнаграждението, а не единствено въз основа на наименованието, с което се обозначава това правоотношение. Съответните показатели могат да включват работа,		

				извършвана съгласно указанията и под контрола на друга страна, интегриране в организация, непрекъснатост, изисквана готовност за работа и работа, извършвана на определено място. Препоръка № 198 не е задължителна и не определя правния статут на военните кадети. Нейният подход, при който същността има предимство пред формата, е все пак уместен за настоящия случай: последиците от статута на кадет следва да се оценяват в светлината на действителните задължения, военното подчинение и интеграцията във въоръжените сили, а не само въз основа на терминологията.iii Взети заедно, тези стандарти не установяват международно правило, което да изисква от България да предостави на курсантите точно същия трудов статут като на офицерския състав. Те обаче подкрепят подхода, възприет в настоящото становище: правната оценка следва да отчита реалността на военните задължения и интеграцията, а произтичащата от това рамка следва да осигурява последователна и пропорционална социална защита. 6. Становище на EUROMIL Въз основа на предоставената информация EUROMIL счита, че българските кадети не следва да бъдат третирани, за целите на определянето на техните социални права, просто като обикновени студенти. Тяхното военно образование е част от отношенията в обществената служба и от процеса на формиране на въоръжените сили на държавата. Задълженията, свързани с тези отношения, оправдават съответната трудова и социална защита. Поради това EUROMIL подкрепя преразглеждане на проекта за наредба и на съответната правна рамка с цел да се признае по значим начин периодът, прекаран във висшите военни училища, за целите на трудовото, пенсионното и социалното осигуряване. Това не означава непременно пълна равностойност между курсантите и офицерския състав. България може да определи точния правен механизъм и, когато това е обективно обосновано, да диференцира правата, свързани със специалния статут на курсантите. Това, което трябва да се избягва, е ситуация, при която „специалният статут“ налага значителни военни задължения, като в същото време осигурява малко или никакво съответно признаване на периода, през който се изпълняват тези задължения. Концепцията трябва да има ясно правно съдържание и от двете страни на взаимоотношението: задължения за курсанта и права и защита, осигурявани от държавата. Вследствие на това EUROMIL счита, че предложението, направено от българската асоциация — да се признае периодът на военното образование като стаж за целите на трудовото и социалното осигуряване — е принципно обосновано. Точната форма на признаване трябва да бъде определена от българските власти, но законодателният процес следва да се основава на факта, че военното образование вече е част от професионалната военна подготовка и обществената служба, а не просто подготовка извън тях. Препоръки: 1. Да се изясняват в регламента и, където е необходимо, в свързаното с него		

				законодателство правните последици от „специалния статут“ на курсантите. 2. Изрично да се признае двойственият характер на статута на курсантите: висше образование, съчетано с професионална военна подготовка и задължения за обществена служба. 3. Да се осигури значимо признаване на времето, прекарано във висшите военни училища, за целите на трудовото, пенсионното и социалното осигуряване, като същевременно се даде възможност на законодателя да определи подходящата форма и степен на това признаване. 4. Да се гарантира, че всяка разлика между социалната защита на курсантите и тази на останалия военен персонал се основава на обективни причини и остава пропорционална на разликите в съответния им статут и задължения. 5. Да се вземе предвид въздействието на правната рамка върху набирането, задържането и доверието във военната служба и да продължат консултациите с представителните военни организации. Заключение За EUROMIL основният въпрос е ясен. Военните академии не само обучават студенти; те подготвят и осигуряват кадри за въоръжените сили. Курсантите вече приемат военната дисциплина, ограниченията и дългосрочните задължения в името на тази цел. Поради това техният статут е различен от този на обикновените студенти и следва да бъде съпътстван от подходящо социално признание. По-ясна връзка между поетите задължения по време на военното образование и трудовите и социалните права, свързани с този период, би подобрила правната съгласуваност, справедливостта и привлекателността на военната служба в България. *https://www.coe.int/en/web/european-social-charter/bulaaria* *https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:r%2209000016805cf8ef%221.%22sort%22:r%22CoEValida* *https://webapps.ilo.org/static/english/inwork/cb-policy-*		
				1. Да се изяснят в регламента и, където е необходимо, в свързаното с него законодателство правните последици от „специалния статут“ на курсантите.	**Не се приема**	Понятието „правни последици“ не е автоматично част от понятието за „статус“**.** Направеното предложение е извън обхвата на наредбата. Действащото българско законодателство и по-конкретно, Законът за отбраната и въоръжените сили на Република България, с Наредбата по чл. 135, ал. 2 урежда статуса на курсантите и колежаните, като съвкупност от техните права и задължения. Статусът на курсантите и колежаните, като военнослужещи с особен статус следва да остане строго диференциран в единен закон,

						какъвто е ЗОВСРБ, за да се избегне фрагментация на правото.
				2. Изрично да се признае двойственият характер на статута на курсантите: висше образование, съчетано с професионална военна подготовка и задължения за обществена служба.	**Не се приема**	Курсантът се подготвя за изпълнение на служба по времето на обучението си, и направеното предложение за признаване на „двойствен“ характер на курсантския статус не съответства на закона, защото по време на подготовката им, те не са военнослужещи, не са част от числения състав на въоръжените сили и не са назначени на длъжност, а са обучаеми.
				3. Да се осигури значимо признаване на времето, прекарано във висшите военни училища, за целите на трудовото, пенсионното и социалното осигуряване, като същевременно се даде възможност на законодателя да определи подходящата форма и степен на това признаване.	**Не се приема**	Периодът на обучение във висши училища (включително граждански) по общото българско право не се признава за трудов стаж, тъй като през това време лицето не полага труд по трудово или служебно правоотношение и за него не се внасят осигурителни вноски. Съгласно КСО, осигурителният стаж се зачита въз основа на реално положен труд и удържани осигурителни вноски, а не при проведено обучение. Признаването на „трудов“ или пенсионен стаж би нарушило принципа на равнопоставеност спрямо останалите студенти в държавата и би било дискриминационно. КСО предоставя възможност за „закупуване“ на стаж за висше образование, което представлява обективният и равноправен подход за всички граждани.
				4. Да се гарантира, че всяка разлика между социалната защита на курсантите и тази на останалия военен персонал се основава на обективни причини и остава пропорционална на разликите в съответния им статут и задължения.	**Не се приема**	Разграничаването в социалната закрила между курсанти и кадрови военнослужещи е обективно обосновано от естеството на учебния процес и напълно пропорционално на разликите в техните статус и задължения. Държавата не лишава курсанта от закрила, а предоставя

						специфичен пакет от социално-материални права, адаптиран спрямо статута му на обучаем.
				5. Да се вземе предвид въздействието на правната рамка върху набирането, задържането и доверието във военната служба и да продължат консултациите с представителните военни организации.	**Не се приема**	Министерството на отбраната, е взело под внимание въздействието на правната рамка върху набирането, задържането и доверието във военната служба, в това число са изпълнени законодателни мерки, които са подобрили доверието във военната служба, набирането и задържането на курсанти и военнослужещи.